

HELBESTVANÊ TEOESER Û HEJARAN
LETÎF HELMET

NIVÎSÎN, WERGERANDIN Û AMADEKIRIN
XELÎL DUHOKÎ

Enstîtuya Kurdî Ya Brukselê
1998

" Ji bo bîranîna dayika Helmetî û Letîf Hamid
Berzencî ku, mamoste û hevalê Helmetî bû, pêşkêş
e..."

PÊŞGOTIN

Nivîsîn li ser helbestên Letîf Helmetî, çêj û tameka taybet dide mirovî, çinku ew bi zimanekê sivik û rewan dinivîse û her zû xwendevanî radikêşe cîhana berhemên xwe. Ew bê perde, bê tem û mij, bê asteng û girê dinivîse. Ew mîna stêreka geş xwe li esmanî xuya dike. Ew ne bi tenê, ji bo girupeka berteng, hişyar û zana dinivîse, belku ji bo tevaya karker, cotkar û bisporan jî helbetan divehîne. Ew peyvên xwe, mîna gul û rihanana bi ser cemawerî de direşîne û xelk jî, wan himbêz dikin.

Ew jî weke Hemzatufî dibêje: " Ez ji Xudê, hêvî û tika dikim ku, min ji zimanê min bê behir neke, çinku ez dixwazim bi rengekê helbest, pirtûk û tevaya berhemên xwe, binivîsim ku, ji bo diya min, xwîşka min û gişt xelkê aşkera û hêsan bin. Min nevê ez dilê wan nexweş bikim, belku min divê bextiyarî û kêfxweşiyê ji wan re bibim. Çinku heke zimanê min xera bû, hîngê ew çend jiyana min têk dide û dilê min diêşîne." (1) Belê; helbest ji pênuşa wî, mîna ava kaniya dizên, rêka xwe dişeqînin û xwe digehînin nav mejî û ruha xwendevanî. Çi di mejyê wî de heye dibêje û çi di torkê wî de heye, vala dike meydanê. Ew ji çi hêz, rijem û deselatê natirse û bi wê çendê,

هه‌وای نامه‌ی کتیب

helwêsta mirovekê dilsoz û xemxor nîşan dide û bi wê rê xizmeta gelê kurd dike û wî ber bi bajarvaniyê dibe. Helbest ji cem Letîf Helmetî, wek av û nanî ye. Dema nenivîse, hîngê dimire. Lewra jî berhem û pirtûkên wî pirr in, lê bi hêz in, diserketîne û cihên xwe di pirtûkxana kurdî de kirîne. Ez bawer dikim ku, pirraniya pirtûxanên mala jî, bi pirtûkên wî dixemlandîne. Her edebdostek jî hebe, bêguman nav û dengê wî bihîstiye, çinku bi rewîştên xwe yên paqij, helwêstên xwe yên mirovane û welatparêziya xwe, şiyaye biçê nav dilê her kurdekê. Kemal Mîrawdêlî vê rastiyê, pêtir aşkera dike û dibêje: " Letîf mirovekî paqij e, paqijiyeka bê sinor. Xwedan ruheka paqij e. Ji vê paqijiyaya wî, rastî, dilsozî û sozên sofîyaneyên wî dizên. Lewre nabe yek Letîfî binase û xweş nevé. Ew kesekê xweştiviye." (2)

Mirov dikare bêje ku, çendîn sala, li pirraniya bajarên Kurdistanê û li Bexdayê jî, eger fêstîvaleka şîirî hatiba gêran, bêgman diviyabû Letîf Helmetî, helbestên xwe tê de xandibana. Çinku wî cihê xwe di dilê xwendevanî de kiribû. Ferhad Şakelî, li ser behre û hunermendiya wî dibêje: " Di nav helbestvanên îro yên Kurdistanê de, bawer nakim kesek bi qasî Letîf Helmetî, xwedan behreya şîirî be. Di destpêka salên 1970 ê de, ew weke taviyeka barana buharê barî û bi dirêjîya çendîn sala, bibû diyardeka edebî di ferhenga kurdî de, rexnegir û rojnamevanên kurd jî, bi xwe û helbestên xwe ve mijûl kiribûn." (3)

" Di sala 1970 ê de, bizaveka nû ya edebî, bi mebest û armanca peydakirina riyên nû, wek guhrîna zimanê şîirî, bûçûnên şîirî û teknîkên nû, ji dayik bû. Mebest ji wan riyên nû ew bû ku, bikarin derbirrîne ji kovan, azar, xem û xewnên mirovê kurd bikin." (4) belê; Letîf Helmet, yek ji pêşengên vê bizavê bû û helbesta nû ya kurdî jî, gehande pileyên bilindtir. Ji bo çespendina vê rastiyê jî, Refîq Sabir dibêje: " Dema basî nûkirina helbesta kurdî, di salên 1970 ê de bête kirin, bi hizra min, divê berî her kesî, navê Letîf Helmetî bêt. Yekemîn komela helbestên wî ku, di naverasta sala 1970 ê de belavbû, nîşana derketina dengê nû yê helbestê bû û her wesa diyardeka nû bû di edebê kurdî de. Çinku bi zimanekê nû yê şîirî hate meydanê û bûçûnên nû digel xwe anîbûn." (5)

Ji bo ku ew helbestvanekê navdar û jîr yê kurd e. Xwedan taqet û şîyanên şîiriyên bilind e, lewre li cem xelkê xoştivî û bi rûmet e. li ser vê çendê jî, Hemeseîd Hesên dibêje: " Bi dirêjîya salên heftê, netirstirîn, xoştivîtirîn û serkeftîtirîn helbestvanê kurd bû. Helbest keçek e zû xwe davêje himbêza wî, bi tenê awirekê lê bide, çi cihê bixwaze digel diçe. Gelek bi jîrî digel peyvê dilîze. Eger kurdan Şaril Budlêrek hebe, ew Letîf Helmet e." (6)

Bi rastî jî, ew çûye nav dil û derûna xelkê. Ev çende bi hêsanî nabe. divê rewîşt, jiyana wî ya rojane û helwêstên wî yên mirovane, ew gehandibe vê encamê. Nexwe çewan edîbek dikare hin xoştivî be. li ser vê çendê, Ebdulrehman Zengene dibêje: " di her peyveka wî de, rastgoyî, dilsozî,

derûnpakî, kurdperwerî û welatparêzî serhildidin û bê perde û perjan, hest û bîrên xwe derdibire. Lewre bê pesindan, Letîf Helmet, pêşengê karwanê helbesta nû ya salên 1970 ê ye ku, piştî wî yên Riwaneyî jî, ew şop girtin û ew rêbaz meşandin.”(7)

Bi dirêjîya van 26 salên borî, gelek lêkolîn û gotarên edebî, bi zimanên kurdî û biyanî, li ser helbestên wî yên hatîne nivîsîn, lê mixabin ku, li vê xerîbiyê destnakevin. Yusif Heyderî di lêkolîneka xwe de, bi zimanê erebî dinivîse:” Letîf Helmet, diyardeka şîirî ye û kaniyek e hişk nabe. Ew ji cîhaneka efrandinê pêkhatiye, cîhanek taybet û kûr. Ji bo ku mirov biçe nav vê cîhana rind û xweşik, pêdivî lêkolîneka berfireh û pirraliye.”(8)

Letîf Helmet, helbestvanek e bi doza gelê kurd û welatê xwe ve girêdayî ye. Nemaze texa hejar û bîndest. Lewre jî, hêvênê pirrniya berhemên wî ku, çîrok û helbestan, ji bo zarok û mezinan dinivîse, li ser axîn, derd, xem, kovan, xewn û paşeroşa xelkê kurd û mirovatiyê pêk hatiye. Her çend carna li ser xemên xwe yên taybet û ruha xwe ya westiyayî jî divehîne, lê dîsan wan di nav xemên tevaya mirovan de, dihelîne. Ew nikare ji bin vê sîberê derkeve, çinku ew pirr bi mana peyvê mirov e... Ji bo serferazî û bextiyariya mirovan dijîtin. Nemaze mirovê kurd yê bîndest, tepeser û ezyetdayî. Yê ku bi sedan sala ye, welatê wî wêran dibe û xwîna wî ya paqij dirijîte ser axa wî ya paqij. Belê; Letîf Helmet ji bo van dinivîse.

Hezaran sale, dijmin welatê wî wêran dike û ter û hişkî pêk ve dişewitîne. Ne bes vê, belku navên gund û bajaran diguherînin û şûnwarên welatê wî jî diherrifînin. Ew mirov e û rêza wî ji bo miravatiyê heye, dixwaze gelê wî, mîna gişan jiyanê xwe bi tenahî biborîne. Lê dijmin hemî riya li ber digirin û jiyanê lê dikine dozex. Lewre ew daxwaza mirovên bi bawer û netirs dike ku, beramber vê sitemê rawestin. Bi aşitî û biratiyê, mafê netewê wî nadin, belku bi xebat, qurbanî û xweragirtinê ew têne wergirtin. Ew di vê helbesta xwe de, tif li vê aşitiya direwîn dike.

Kanê Xalîlo? Li ber dergehê mezin
Bê tirs ji Mesîhî re bêje:
Incîla xwe bişewitîne.
Peyvên xwe di bin derya windabûnê de, kilît bike
Ey Pêxemberê aşitiyê
Leşkerê kêvjalên hov divê
Nexşê bajarê min biguherîne.
Navên kolanan û dengê bajarê min biguherîne.
Nav û nîşanên bajarê min bidize.
Min xoştivî xiste nav lepên xwe
Kete ber rimên wan!
Mirovatî kire lawkek ji bo wan
Kotira bi niklê xwe birî, ew jî kuşt wan. (9)

Ew berdewam hewar û gazî dike. Lê kes bersiva wî nade!
Êdî ji diruşmêm xapînokên mirovatiyê bêzar dibe. Bawerî bi

هه‌وای نامه‌ی کتیب

biratiya saxte û aşitiya direwîn namîne. Çinku çi hêzên xêrxazên dinê di hewara gelê wî naên! Ew di binê bîrê de ye û kesê hay jê nîne. Belê; ma çewan ev hemî karesat û boblatên vî netewê hejar û bêxwedî, nagehin herçar aliyên dinê?! Ma dibe, mirov di dînekê pîroz de, bira û hevbîr be û paşî bi navê Xudê û wî ayînî, mirovê kurd bikujin û fetwayên qirrkirin û kafiriyê ji bo derxînin û encam bidin.! Ma çira mirovatî çarekê ji vî gelî re nabîne? Erê; dema hemî dergeh bêne girtin û çi alîkarî jî nebe, hîngê mirovê kurd neçar dibe ku, bi çavekî din temaşayî van diruşmên direwîn bike û li tolê bigere. Dema hêviyên wî didizin û jiyna gelê wî serûbin dikin û girrniyên li ser lêvên zaroka dikujin. Êdî ew li riyên din digere û divê xwe biparêze. Lewre ew di vê helbesta xwe de, bi vî rengî digel dinê dipeyive.

Kê ev stirane ji bo min vegêra!?
Kê hetava xweziyên min, havête gewriya şêra!?
Pankart hemî direw in.
Civata Gelên Yekgirtî û serbestiya mirovî direw in.
Yasa... Wekhevî... Biratî...
Roşenbîrî... xwepêşandan... Aşitî...
Hemî pirupagende ne û direw in.
Dê vêca ey barûta tole û rastiye
Di bahoza paytextê ronahiyeka nû de.
Tevan bipirtikîne,
Di wê xweştiviya têt û naêt de. (10)

Ew dixwaze xelkê kurd hişyar bike û ji wê sitem û ezyetê qurtal bike. Rê nîşanî wan dide û pîlan û nexşên dijminî aşkera dike. Digel hindê jî, helwêsta kesekê şoreşger werdigire û naxaze bibe lêbokê dîwanên axa û began û berevaniyê ji berjewendiyên wan yên genî bike. Lewre dema ew digel xelkê dipeyive, hîngê forma qisekirina Mesîhî bikar tîne û dibêje: " Ez ji we re dibêjim..." Lê pirr caran ew xwe mîna Mesîhekê kurd dibîne, xaça xwe bilind dike û dixaze gelê kurd yê bindest û perîşan, ji dest û pencên Hecacên çerxê bîstê rizgar bike. Lê ew metodên Mesîhî yên mirovane û şîretên wî pêşkêş nake. Belku bi metodên vî serdemê kujtin û vebirandinê, serdemê nemana aşitî û biratiyê dixebite û xelkê kurd pal dide şoreş û serhildanê.

Min nevê mîna parseka bikim û
Stirana ji bo axayî bêjim.
Da min nekuje, da bihêle di koçka wî de bipeyivim.
Ez ji we re dibêjim: Pirr rengî, mikyac e.
Ez ji we re dibêjim: Biazirin...
Li dij nexşe û bacê.
Yaxî bibin ji meydana û geracê.
Mirov mîna amîreta dikeve herracê.
Yaxî bibin ji satûra sor bûyî bi xwîna Helacî.
Yaxî bibin ... Yaxî bibin
Ji Xudayê vî bajarî, ji Hecacî. (11)

هه‌وای نامه‌ی کتیب

*Helac: Sofiyekê bi nav û deng bû li Bexdayê. Di dema Ebasiyan de, ji ber bîr û bawerên xwe, pirr bi kirêtî û namerdî kuştin. Dest û pê nê wî birrîn û bi darê ve helawîstin, paşî sotin û xweliya wî havêtine nav çemê Dîcleyî, ji bo ku wî çî gor nebin û rojekê nebe cihê seredan û tewafa mirîdên wî.

*Hecac: Hakim û hovekê serdema Emewiya bû li Kofe, Îraqê. Sitemeka mezin li ser musulmanên ne li gor baweriyên wî û bêgunehan dikir.

Ew di gelek helbestên xwe de, hewarên xwe digehîne Xudê û Pêxemberê wî. xemên gelê kurd dike gelwaze û bi stûyê xwe yê zirav ve dike û ber bi dîwana Xudê diçe. Belê; ew ji bo rizgarkirina kurdan, hemî riya dişeqîne. Lê herdem dest vala û bê hêvî, vedigere welatê xwe yê wêran kirî! Ew pirr bi gewriya xwe hewar dike û serinca cîhanê radikêşe rewşa kembaxa gelê kurd. Ew li kesekî bi hêz û xwedan şiyânê mezin digere ku, derkeve û vê sitemê nehêle. Ew li benda Mihemedekê ye ku vî gelî bigehîne kenarê tenahî û xweşiyê. Ew li benda hêza Ebabîlekê ye ku, bêt û leşkerê dijminan bide ber kevirên Sicîl. Zîndan û girtîgehan biherrifîne û milê kurdan ji ber satûra dijminan qurtal bike. Ew hewara xwe digehîne Pêxemberî û jê re xuya dike ku, çend car Kurdistan wêran kirîne, mizgeft û heta Qurana pîroza wî jî şewitandîne... Ew wê rewşê û azarên gelê kurd, bi eşkerayî di vê helbesta xwe de, destnîşan dike. Werin em bi hev re bixwînin.

Min xoştivî nivîsî li ser keştiya xwe.

Nav û nîşan hêlan li ser gora xwe.

Ez im. Ez im

Di ferhenga hemî zimanan de, win im.

Taziyê ji bo yekem rojê dikim.

Ez digerim, li tevaya şkefta digerim.

Ger Mihemedî bibînim, dê jê re bêjim:

Çira Zulfeqar te xistiye destê dijminên Emar?

Dê jê pirsim: Çira dubare Ebabîl

Leşkerê Ebrehey nadene ber kevirên Sicîl?

Dê jê pirsim: Tu çî ji zîndna dizanî?

Bastîl. Bastîl.

Hezareha Nuqreselman.

Dê jê pirsim: Derbareyî sedan tawan.

Dê jê pirsim: Tu dizanî. Tu dizanî.

Çend car şewitandin Kurdistan!

Şewitandin, çend mizgeft û çend hezar Quran! (12)

* Di soreta Elfîl ya Qurana pîroz de heye ku, Xudê tawalên Ebabîl hinartine ser leşkerê Ebreheyî û şkand.

* Emar kurê Yasirî: Hevalekî Pêxemberî bû. Dijminên musulmanan li ber çavên wî dayik û babê wî kuştin.

*Ebabîl: Teyr bûn û her yekê sê ber li kafiran direşandin û hemî paş de birin.

* Sicîl: Ber bûn yan jî heriya hişkkirî bû.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

* Ebrehe: Melikê Yemenê bû.

* Nuqreselman: Zîndaneka bi nav û deng bû li biyabana jêrî Îraqê.

Ew bi hemî bawerî û bûçûnên xwe ve, girêdayî texa bindest û hejare. Ew ne bes guh dide pirtûk û teoriyan, belku di piratîkê de jî, digel tepeser û rûtên welatê xwe ye. Ew baş agehdarî kawdanên hejara ye, çinku di jorên hotêlên here erzan de, bi tenê jiyayê û derdê feqîriyî û dûriyê kêşayê û dîtiyê. Ew bihayê nanî dizane û dehan cara li kolanên xerîbiyê birçî û bê xwedî maye. Lê bi rastî helbestvanekê cergasin e û tirsê rê li ber xweragirtin û xebata wî negirtiye. Ji lewre jî pîrr xoştiviye.

Ew mirovek rastgoye û xelkê naxapîne, anku ne her bi peyvê, belku bi karî jî, vê çendê nîşan dide. Werin em vê helbesta wî bixwînin, da ku bizanin ku heta çi pileyê digel xelkê xwe yê hejar daye û beşdarî xem, derd û xoşiyên wan dibe.

Hejarîno...

Ger we hest kir, dengê min yê we nîne.

Rengê min, yê we nîne.

Ger we hest kir, xema min ya we nîne.

Devê min yê we nîne.

Helbestên min bidirrînin.

Mîna peykerekê kirêt, min biherrifînin.

Ger we hest kir, mîna we ne birçî me.

Ger we hest kir, li derveyî zinca we dijî me.

Ger we hest kir, burjuwazî me.

Navê min, mîna jenga pareyî birrenin

Ger we hest kir, mîna we zehmetkêş nînim.

Mîna hewe kaniya xem, jan û êşa nînim.

Ger we hest kir

Min di dilê xwe de bikujin

Bi hevokeka mezin binivîsin

Şairekê tirsinok û direwîn mir... (13)

Welat di nav xwîna wî de ye. Ew di eşqa wî de helyaye. Mezinan gotiye: "Şam şeker e, lê welat şirîntir e." Ji xwe eger welat ewqas xweşik, rind û dilveker nebe, kes nikare qurbanîy ji bo bide. Mirovê bê welat, berze ye û çi bihayê xwe nîne. Heta niha bi sedan hezara, ji xort û kalên me, ji keç û dayikên me, di riya welatê dagîrkirî de, şehîd bûne û bi xwîna xwe ya paqij, dara azadiyê avdane. Helbestvan bi giyan û bîrên xwe ve, girêdayî doza welatê xwe ye. Xebat ji bo kiriye û çendîn cara jî, li ser hindê, toşî ezyet, giriftarî û derdeseriya bûye. Ew ji bo welat û gelê kurd bûye helbestvan û dinivîse, rûpelên dîwanên wî jî, bi xem, kovan û derdên welatî dixemlandîne.

Dema hatin, hizir kirin

Welatê min, pîrekeka rût e û dikarin bikirrin!

Digel xwe bibine avdestxanê.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Digel xwe bibin qehpexanê.
Hizir kirin, welatê min bi peran e.
Pîrekeka rût û ciwan e.
Şêt û şeyda ye ji bo gustîl û memikdanê.
Dê xapînin, dema du toqe û çend şeh danê.
Lê nizanin, welatê min, Ke'be ye
Bi hezaran nobedar yê li rex û çanê. (14)

Mirov helwêst e, lê dema di riya serferazî û serbilindiyê de be. Divê helwêsta mirovî, beramber doza adil û jiyana rojane, paqij û rasteqîne be. Ji xwe kesê bê helwêst, di nav civatê de, bê biha ye. Bi taybet di nav rêzên gelê me de, helwêst mîna nan û avê pêwîst e. Çinku welatê me dagîrkiriye û em jî bindestîn. Ji bo bi cêanîna armancên pîroz, divê xebat bête kirin û xweragirtin jî pê re be. Nemaze di nav texa hişyar, bispor û zana de, çinku ew tex ji hemî çînen din, pêtir di rewşê digehe û dikare giriftariya şirove bike, pîlan û nexşên giring ji bo rizgarkirinê darêje. Helbet dema gelî, pêwîstî bi helwêstên şoreşgêrane hebe, hîngê kesên çeleng û tirsinok jî, xuya dibin. Di nav şoreşê de û di qonaxa rizgariya gelan de, bi sedan nivîskar û ronakbîr şehîd bûne û doza gelê xwe ber bi pêş de birîne. Helbet di nav rêzên tevaya serhildan û şoreşên kurdî de jî, bi dehan kesên zana, nivîskar û jîr, xwe gorî axa pîroz kirîne. Lê li aliyê din jî, bi sedan kesên tirsinok û xweperês jî hene ku, çi helwêstên şoreşgerane wernagirin û belku roleka pîs û nebaş dibînin. Hîngê bêguman dîroka gelan, rûpelên reş ji bo tirsinok û yarêngavê dinivîse û yên geş û zêrîn jî, ji bo welatparêz û şoreşgeran dixemlîne. Letîf Helmet, helbestvanekê xwedan helwêstên şoreşgêrane û bilind e û welatparêzekî jêhatiye. Berhemên wî, vê rastiyê destnîşan dikin. Werin em vê helbesta wî bixwînin.

Şairokên tirsinok
Ey zelumên bê nav û lêbok
Hûnin. Hûnin
We helbest kirine nala hespê sultanî.
We da bi av, bi nanî.
We da bi maç, bi navranî.
Ey zelumên pîç...
Kê gote we, helbestê pêşkêş bikine
Şah û Xelîfên xesandî?
Erê Şa pîroze yan pêlava hejarî ya dirrandî?
Ew dehola hûn lê dixin, wê kun bibe.
Wê rojek bê, koçk û kela hemî Şaha, kavil bibe.
Evca hîngê, kî dê ji bo helbestên we bikir bibe.
Ey zelumên bêrûmet û genî.
Ey şairên mîna solê, her li binî. (15)

Dijminan welat dagîrkirîne û parçe kirîne. Bi vê çendê sinor di navbera dever û gundên Kurdistanê de çêkirîne. Rûbarek, çiyayek û carna baxçeyek, bûye du beş û her yek di bin kontrola dewletekê de maye. Bi vê pîlan û hovîtiyê, xelkê me ji hev dûr bûne. Dayik ji keçê, bab ji kurî û

هه‌وای نامه‌ی کتیب

pismam ji dotmamê. Belê; nimonên vê rastiyê gelek in. PIRR
caran li gundekê kurda yê sinor kirî, li wî alî keç bank
dike û li vî alî dayik diqêrîne, pirsra kawdanên jiyana xwe
dikin. Eve derdekê mezin e û dilê xelkê me dihelîne. Em di
nav welatê xwe de, mêvanîn û ji bo dîtina hev, divê
paseportên me hebin! Dijmin riyên dîtînê jî, li me
digirin. Letîf Helmet, di vê helbesta xwe ya bi navê
(Amoza giyan)de, gelek zîrekane, çûye nav derûna pismam û
dotmameke kurd ku, ji hev dûrin û nikarin bi dîtina hev şa
bibin. Xuyaye ku pismam pêşmerge ye û dotmam jî li bajarî
ye. Dijmin rê nadin û ew jî nikarin bi hêsanî hev bibînin.
Stiraneka xweş peyv û xweş awaz bi vî navî, di folklor
kurdî de heye û di nav xelkê de, pirr belav e. Lê wî
zîrekane kariye sodê jê wergire. Ew biha û giringiyê dide
folklor kurdî û di nav wê deryayê de, digere û dirr û
mirariya jê dertîne. Ew dibêje: " Helbesta folkloriya
kurdî, cihaneka pirr e ji nûkirinê. Bi baweriya min, her
helbestvanekê kurd, eger bi sedan têkistên helbestên
folklorî, lawik û heyranan nexwîne, ew nikare bibe şairekê
resen û nikare rêbaza xwe ya taybet peyda bike." (16)

Ev helbesteka pirr kûr û ji aliyê form û naverokê ve,
serketî û lihevhatiye. Musîka wê jî, dilê xwendevanî xweş
dike. Werin da em bi hev re bixwînin.

Tu dûrî û rê jî dûr e dotmamê.

Hezareha çetên birçî,

Di navbera me de, sinore dotmamê.

Eger destê min negehe te

Eger mêtina maça min negehe te

Eger çûka helbesta min, negehe te

Li min bibore...

Rê dûr e dotmamê...

Eger devê xwe dirêjî yê te bikim, dê qetînin.

Eger tiliya xwe dirêjî porê te bikim,

Dê şewitînin.

Eger nama şairekê dûre bajar

Bigehe nav sinorên bajarî

Ne bes namê, belku posteçî jî dihincinînin...

.....
Ez têhniyê te me, ya biyaban yê avê ye, dotmamê.

Ez şeydayê te me, ya bajar yê hetavê ye, dotmamê.

.....
Ez di xew de tê me cem te

Bêy ku te hişyar bikim

Herdu lamên te diramosim

Asoya devê te, tijî helbest û stiran dikim.

Digel elindê peyva nameka bê nav

Li memkên te direşînim, mîna gulav.

.....
Dibe evîn jî bi dawî bê, wek baranê.

Dibe evîn jî bimire, mîna gula nîsanî

Ne, ne çî car evîna me, namire dotmamê.

Evîna me, befr nîne bihele, dotmamê

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Tevaya peyvên xweşikên ferhenga
Dê têkelkim dotmamê
Dê stiranekê pê nivîsim...
Dê rojekê ji bo te xwînim...(17)

Dijminî hemî dergehên bajarvaniyê li ber gelê kurd girtine. Ne rê didin xelkê me zimanê xwe biparêze û ne jî fêr bibin. Belku dixazin gelê me di nav xwe de bihelînin û dîroka me jî binax bikin. Belê; dijmin ji ziman û zanîne ditirsin û hezaran nobedar û kirêgirteya li pey peyva kurdî rêz dikin. Li Tirkiyeyê sizayî jî didine wî kesê bi peyva kurdî biaxêve! Ew dizanin hêza peyvê çende û rola wê çend girîng e. Lewre li hinedek deverên Kurdistanê zimanê kurdî qedexe ye, lê li cihên ku serbest bûye, ew bi xwîna hezaran şehîda geşbûye û piştî dijminan çemandiye. Eger bikarin û rê bibînin, wê li tevaya welatî qedexekin. Werin da ku van peyvên wî yên agirîn bixwînin.

Dema şairek temaşayî kaxezekê dike
Tevaya dijminî wî cihî dûrpêç dike.
Li bin gişt kevîr û dara
Xwe diveşêrin weke mara
Dibe ji hindê bitirsin.
Şairê hejar tevaya peyva,
Li wan bike dijmin.
Dibe ji hindê bitirsin. (18)

Gelê kurd ji neçarî dest daye tivengê û şerê rizgariyê dike. Çinku hemû rê lê girtine û ji bo ku xwe ji vebirandinê biparêze, ew toşî şerî bûye. Her wesa ji her alî dijminan dûrpêç kiriye û bêhna wî çik kiriye. Welat wêrankirîne, mirov bi saxî veşartîne, zik li jinên aviz peqandîne, gundiyên hejar di şkefta ve şewitandîne û gel bi giştî dane ber hêrişa çekên kîmyawî û qirrkirinê. Belê; dema ev hemî tadaye û ezyete hebe û mirovatî û wîcdan jî nemîne, hîngê ev gelê tepeser, hewara xwe bigehîne kê? Ew ji berevaniyê zêdetir, çi riya nabîne û ji lewre bi xebateka gerim û bê rawestan, hebûna xwe diparêze. Ew xuya dike ku aşitî û biratî bi çekî peyda dibe. Ji Îsa pêxember re dibêje: "Ev e ne demê diruşmên te ye. Here ji dîrokê derkeve. Yê me bikuje, divê tola xwe vekin. Yê didanekê me bişkêne, em dê serê wî herrişînîn!"

Ji hezretî Îsa re bêjin:
Ger birîna zarokê vî bajarî bibînin.
Çewa dipêçe û dibore, bê kerb û kînî.
Hêştî cihê bizmarê zordaran
Di lepî de diyare.
Lew hewar e.
Ji hezretî Îsa re bêjin:
Ger bizanî zordarên vî çerxî.
Çewa zarokan dikujin, mîna mêş, kulî û berxî.
Dê Incîlê şewitînin,
Hewarkî û êye vî rexî.
Yê zilehekê li te xîne

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Dê deye ber şêlka gulla û tolê derxî... (19)

Karesat û boblatên mezin hatîne serê gelê kurd û heta niha jî, bi sedan xelkê me bi destên dijminan têne kuştin. Welat dişewite û her çi karên hov hene, beramber me têne kirin. Gelê ji bo rizgar kirina nîştimanê xwe xebatê bike, bêguman wê şehîdan jî bide. Her çend hizrên cuda û şerenîxa texeyî, di nav tevaya gelên dinê de hebûne û niha jî hene, lê mixabin ku, di nav gelê kurd de, ev nakokî û giriftarî, mezin bûne û şerê birakujiyê birînên kûr di dilê xelkê me de çê kirîne. Her çend serokên kurda û hêzên siyasî jî, dizanin ku ev şere, xizmetê nake û ziyanên mezin digehîne doza pîroza kurdî, lê hezar heyf û mixabin ku, dest jê bernadin û bi riyên biratî û aşitiyê, giriftariyên xwe çareser nakin. Belê; vî şerî dilê xelkê me heland û omêdên paşerojê jî binax kirin. Ev şere bo sedemê peydabûna xem, azar û birînên kûr. Di vî demî de ku, dijmin bi pîlan û nexşên xwe yên kirêt û çepel, rê li serketina gelê kurd digirin, li vî al, hêzên kurdî bi xwe jî, dibine kosp û asteng di riya serferazî û serbilindiya xelkê me de. Eger mirov bi hezaran rûpelan binivîse, hêştan nikare rewşa kembaxa vî şerê birakujiyê salox bide. Ev e şerê wêrankirin û şewitandina Kurdistanê ye. Şerê paşveman û binketina gelê kurde. Şerek e ku serketin tê de nîne. Şerek e ku doza kurdî çendîn sala paş ve dibe û li tariyê dihelîne. Şerek e ku divê her welatparêzekê kurd li dij be û li riyên çareserkirinê bigere. Belê; bi dehan nivîskar, ronakbîr, zana, bispor û dostên gelê kurd jî, li dij dinivîsin û hêştan ne rawestaye. Letîf Helmet, bi ruheka kurdekê paqij, xemxor û welatparêzekê hişyar, vê helbesta dilşewat divehîne. Rewşa gelê kurd û encamên vî şerî destnîşan dike. Ez helbesta wî ya bi navê(Nameyeka vekirî di pêşwaziya sala 1996) ê de, şirove nakim, çinku peyv bi xwe hewar dikin û laneta li vî şerê xwekuştinê dikin.

Ev e rojeka nû li ser kopê Gilezerdî
Hêlînekê ava dike ji xwe re.
Bi xêr hatî ey sala nû
Me çi nîne pêşkêş bikîn ji te re.
Ji bilî rondik û xewnan.
Ev e derbeder li benda te ne dîsan.
Tu wan dinasî?
" Derbeder ji dûr ve diyar in
Rût in... Birçî ne... Xembar in."

Bi xêr hatî ey sala nû
Çi di torkê te de ye, te çi anî?
Gulegnim û aşitî, gulênêrgiz û biranî.
Yan jî kelex, xwîn û malwêranî?
Ey sala nû
Tu mîna sala bûrî neke
Sala bûrî dilreq bû.
Tewalên ser cadan koçber kirin û her rev bû.
Kotira girrnişîn û aşitiyê, nêçîra çifta bû.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Kurdistan.
 Kire Mergistan.
 Em hemî ji bo pêşwaziya te hatîn û me hêviye.
 Her çend em destvala ne, lê dilê me pirr xweştiviye.
 Me gul divên, neku gulle.
 Me nan divê, neku rondik.
 Me kar divê, neku sitem û hutik.
 Me girrnijîn divê, neku peyvên rengîn.
 Me aşitî divê, neku şerê birakujiyê û xwîn.
 Tirsinok in yên beşdarî şerê birakujiyê dibin...
 Qareman in yên aşitiya navxwe dirust dikin...! (20)

Ew pirr bi rewşa aloz û dilşewata gelê kurd diêşe. Nemaze dema dibîne parçekirî û ji hevketî. Dijmin cudayiya dixine nav rêzên kurda û pîlanên çepel dadinên. Dibîne ku rijêmên dagîrkerên Kurdistanê, bi tevayî xwe ji bo nehêlana gelê kurd, dikine yekdest. Bi dirêjiya çendîn sala Îraq û Îran şerekê wêrankirinê digel hev dikin û herdu welat diêne şewitandin û bi milyon xelkê wan jî diêne kuştin, girifrariyên wan dîrokî ne û dijminatîya wan ya berî sedan sala ye jî, lê bibînin... Ay Xudêwo! Dema rewşa kurda baş dibe û xwe nêzîkî rizgarkirinê dikin, tevaya dijminên hev yên duhî, dibine dostên sitratîcî û li dijî netewê kurd şerî dikin û pîlanên qirrkinê dadirêjin. Ev e di navbera herçar rijêmên hov de, ku hemû dijminên hevîn û li dij kurda dibine dost û bira!. Eve hemî ji aliyekê, lê li aliyê din karesata herî mezin dest pê dikin!. Xelkê me nabine yek û her ji hev cuda ne! Giriftariyên xwe yên berwext nakine di xizmeta doza pîroza kurdî de. Mixabin ku heta niha jî nikarîne bi yekdil û yekdest li dijî dijminên xwe xebatê pêş de bibin! Her hêzek bi tenê be, hîngê dijmin dikare bi hêsanî ji nav bibe û bixapîne jî. Lê eger hemî xwe bikin yek, hîngê şkestina wan zehmet e û serkeftin nêzîk dibe. Letîf Helmet, pirr bi vê giriftariyê ve mijûle û rewş dilê wî dixwe. Lewre ew ji dil li dij hevqetandina gelê kurde û daxaza yekgirtinê dike. Belê; yekgirtin serketin e. Yekgirtin azadî û rizgariyê tîne. Ew di helbesteke xwe de, bi vî rengê jêr, yekgirtinê destnîşan dike.

Tevaya peyvan civiyan
 Bûne dirêjtirîn helbest û stiran.
 Tevaya şemalkan civiyan
 Bûne hetaveka geş û rûn.
 Tevaya ava yekgirtin
 Bûne mezintirîn lihî û avrabûn.
 Bûne darek... Tevaya darên daristanê.
 Bi hêztirîn bivir şkand li meydanê.! (21)

Jin di gelek helbestên wî de, cihek giring distîne. Ew di çendîn helbestên xwe de, wesana dide xuya kirin ku, çi keçik xwe nahavêne himbêza wî. Dibe ji lawazî, feqîrî û hejariya wî be. Ew xwe bêşiyar û bêhêz beramber jinê û ciwaniya wê dibîne. Eger we nebe, pa çira keçik wî nakine

هه‌وای نامه‌ی کتیب

kilê çavên xwe û nakin ristikên rengîn, bejin û stûyên xwe pê naxemlînin!. Çira li govendan destên wî naşidînin û li sererêkan jî, awirên evîniyê lê nareşînin!?. Ew riyeka din ji bo himbêzkerinê dibîne û car xwe dike mêvanê xewnên wan û carna jî, keçikên şeng û xweşik, radikêşe cîhana xewnên hingivîniyên xwe. Ew nikarin xwe ji xewnên wî rizgar bikin.

Ger di xewê de şairek hat
Viya te himbêz bike.
Viya bi zûrê te maçî bike.
Ger di xew de şairek hat
Viya te birevîne, bibe ji xwe re.
Ew ez im...
Bes di xew de dikarim rûnim bi te re. (22)

Ew xwedan hesteke nazik û derûneke paqij e. Ew bi wê bejna xwe ya kinik û porê xwe yê qijavij, lê bi cergê şêra û bi dilekê mezin û pîrr evîndarî û dilovanî, herdu destên xwe ji bo keçekê vedike. Ew bi dirêiya şevan û rojên bêkariyê, li benda keçên rind û xweşik dimîne, lê kes di tan û hewarê naêtin! Belê; ew di vê cîhana berfireh de, xwe bi tenê dibîne. Hinde caran bi xerîbiya xwe digehe pileya namobûnê.
Ax dema carna di jora xwe ya wek qefesê de
Ez xwe divenisînim û digivêşme serêk
Ez hez dikim
Dilê xwe mîna parçeka goştê gehî.
Bavême ber pisîka birçiya pişt dergehî.
Bila êdî stirana nelûrîne bo keçekê.
Ku di dilî de nabe cihê şairekê ...! (23)

Lê jin, ne her bokeşûseye û ji bo ciwanî û rindiyê peyda bûye. Belku; ew jî mirov e. Xwîşka hêja ye, dosta xebatê ye û dayika dilovan e. Lewre jin, dayika Letîf Helmetî, pîrr aliyên jiyana wî dagîr dike, nemaze dema li pêş çavên wî dişewite û nikare rizgar bike. Ew birîn kûr e û naête ji bîr kirin. Ew evîndarê diya xwe ye û ji lewre jî pîrr rêz û bihayî dide jinê bi giştî. Ji aliyê din ve, dayik jî hemî hêza xwe dide zarokan û xwe dişewitîne da ku ronahiyê bide wan. Çinku Letîfî baweryeka mezin bi musulmanetiyê heye û ayîn jî, roleke girîng dide dayê, nemaze dema Mihemed pêxember bi xwe, pesnê dayikê dide û dibêje: "Dayik sê pile û derecan li pêş babêye." Ji lewre ew di çendîn helbestên xwe de, basî xweşikî, nazikî, dilfirehî, dilovanî û hêjayiya dayika xwe dike. Ew axîn û nalînên kûr ji bo diya xwe radihêle. Werin em vê helbesta wî ya dilşewat bi navê (Mezintirîn Birîn)bixwînin.

Dema diya min mir.
Ne stêr ji esmanî rijyan,
Ne masiya koç kir!
Dema diya min mir.

هه‌و‌انامه‌ی کتیب

Ne rondikek ji çavê esmanî der bû!
Ne tewalek di xemê wer bû!
Dema diya min mir.
Erd her wek xwe bû
Lê di nav dilê min de
Dergehê kûrtirîn birînê vebû.
Ay yadê, dûriya te pirr giran e.
Dûriya te, ne qirrqiçîna têhnê ye
Ne zîzbûn û dilmayîna dezgirtiyê ye
Ay dayê
Dibême şekroka, şekrok
Dibême birînê, birîn
Dibême gulê jî, gul
Lêbelê dayê
Êdî heta hetayê.
Bêjime kê dayê...? (24)

Ew di gelek helbestên xwe de, naverokê dubare dike û formê jî lawaz û sist dike. Hinde caran mîna suhbetêke sade dinivîse û çî tam û çêja helbestê namîne, wek :

Berî çend saleka
Ez û çend hevalên xwe
Li ber dergehê tecnîda bajarî
Çaverêy hindê bûyn
Ku me bo serbaziye bibin. (25)

Letîf Helmet, bêguman helbestvanekê bi nav û deng e û xwedan behre (mewhîbe), taqet û şîyanên edebiyên bilind e. Berhemên wî ji aliyê form û naverokê ve di serketîne. Teknîka nû bikar tîne û jîrane bi peyvê dilîze, bê ku mebesta xwe berze bike. Di nav xelkê de jî pirr xoştivî û hêjaye. Bi zimanekê şîiriyê resen, sivik û rewan dinivîse. Helbestên wî ji wênên şîirî mişt in û hevokên wî jî ciwan darêjtîn e, musîka wan mirovî dihejîn in. Ew zû mebestên xwe digehîne xwendevanî û dilê wî xweş dike û tesîrê li ser dihêle. Şairê ereb Abdulwehab El Beyatî, di helbesteka xwe de, dinivîse:
Mîhracay gote Xalibî
Te çî di gustîla xwe de, veşartîye:
Dilopeka jehrê
Laneta evînê
Yan jî zeriyeke xweşik
Bi xemgînî lê vegêra:
Helbestên xwe û xemên hejaran. (26)

Belê; di gustîla Helmetî de jî, bi tenê helbest, xem û kovanên hejaran hene, ne ku jehir û pîlanên genî û saxte. Ew ji bo texa bindest û tepeseran dinivîse û xwe li ber tevaya lihî û nexweşîyan jî radigire, ta ku doza wan ber bi pêş de bibe û keştiya xwe bigehîne kenarê tenahî û serferaziyê.

(Letîf Helmet, di sala 1947 ê de, li bajarê Kifrî, ser bi parêzgeha Kerkûkê, ji dayik bûye. Di sala 1963 ê de, dest

هه‌وای نامه‌ی کتیب

bi nivîsîna helbestan kiriye û di rojname û kovarên kurdî de belav kirîne.) (27) Helbestên wî yên hatîne wergerandinî çendîn zimanên biyanî. Ev helbestên min di vê lêkolînê de, bikar anîn, ji dîwanên wî, tîpên erebî û ji kurmanciya jêrî (sorani) wergerandîne kurmanciya jorî. Mebesta min ew e ku, berhem û cîhana hunermendiya wî, bigehîname tevaya kurdên parçên Kurdistanê dagîrkirî. Hêvîdar im pirtûkxana kurmancî bi vî pirtûkê dewlemend bibe.

Heta niha wî ev pirtûkên jêrî çap kirîne:

1. Xiwa û şare biçkolekeman. Helbest 1970.
2. Amadebûn bo le dayikbûnêkîtir. Helbest 1973.
3. Pirçî ew kiçe reşmalî germiyan û kwêstanim e. Helbest 1977.
4. Gerdelûlî spî. Helbest 1978.
5. Ciwantirîn dê. Helbest ji bo zarokan.
6. Ew namaney ke daykim nayanxwênîtewe. Helbest 1979.
7. Ew honraweyey ke tewaw debê û tewaw nabê. Helbest 1979.
8. Wişey ciwan gule gul. Helbest.
9. Deng xoştirîn mel. Helbest ji bo zarokan.
10. Felestîn hemîşe niştimanî Xesan Kenefanî ye. Helbest.
11. Sirudî hejaran. Helbest 1983.
12. Hêlaneyêkîtir. Helbest û çîrok ji bo zarokan, 1989.
13. Em rûbare wişk nakat. Helbest 1991.

ÇAVKANÎ

1. Bedel Revo Mizûrî. Sînahiyên çiyayî, Bexda 1989, rûp 7.
2. Kemal Mîrawdêlî. Rojname Hetaw, hejmar 4 û 5, Lenden 1996, rûp 4.
3. Ferhad Şakelî. Di nameka xwe de, ku ji bo min hinartiye.
4. Xelîl Duhokî. Kovara Nûdem, hejmar 18, rûp 66.
5. Refîq Sabir. Di nameka xwe de, ku ji bo min hinartiye.
6. Hemeseîd Hesên. Goraniye balnekirawekan, Swêd 1994, rûp 135.
7. Ebdulrehman Zengene. Di nameka xwe de, ku ji bo min hinartiye.
8. Yusif Heyderî. Rûpelên rengîn ji edebê kurdî, Bexda 1991, rûp 118.
9. Amadebûn bo le dayikbûnêkîtir..Dîwanahelbestan, Silêmanî 1973, rûp 7.
10. Her ew çavkanî, rûp 14.
11. Her ew çavkanî, rûp 18.
12. Her ew çavkanî, rûp 26- 27.
13. Pirçî ew kiçe reşmalî germiyan û kwêstanim e. Dîwana helbestan, Silêmanî 1977, rûp 30.
14. Her ew çavkanî, rûp 81.
15. Her ew çavkanî, rûp 99.

16. Kovara Xermane, hejmar 9 û 10, Swêd 1993, rûp 17 - 18.
17. Pirçî ew kiçe reşmalî germiyan û kwêstanim e. rûp 139-140, 142-143, 145.
18. Em rûbare wişk nakat. Dîwana helbestan, Bexda 1991, rûp 9.
19. Her ew çavkanî, rûp 30 - 31.
20. Kovara Dengê Melbendî, hejmar 1, Emerîka 1996, rûp 29 - 30.
21. Sirudî hejaran. Dîwana helbestan, Bexda 1983, rûp 35.
22. Pirçî ew kiçe reşmalî germiyan û kwêstanim e, rûp 6.
23. Ew honraweyey ke tewaw debê û tewaw nabê. Dîwana helbestan, Bexda 1979, rûp 9.
24. Pirçî ew kiçe reşmalî germiyan û kwêstanim e, rûp 22 - 23.
25. Ew honraweyey ke tewaw debê û tewaw nabê, rûp 87.
26. Kovara El Hewadis ya erebî, hejmar 2051, sal 1996, rûp 54.
27. Kemal Mîrawdêlî. Rojname Hetaw, hejmar 4 û 5 , Lenden 1996, rûp 4.

AMADEBÛN BO
JI DAYIKBÛNEKA DIN
(Dîwana helbestan, Silêmanî 1973)

STIRANA DAWIYÊ

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

Birînên xwe ji koran re
Ji rêwiyan re
Bikine pir.
Bikine gola xwîna rêyên sinorê bajarî.
Peyvên xwe bikine av, bikin rûbar.
Ji bo jiyê erdê xembar.
Dibe rihên mukumên mirinê!
Ji erdê derbînî
Ji bişkoja azarê.
Pê bikene gula buharê. (rûp 14-15)

BIRUSKEKA NIHÊNÎ

Bajarê min yekem şanoya tawanê ye.
Yasa di destê cerdeyî de ye.
Pêxember girtiyê zîndanê ye.
Helac di nav xwînê de xeniqiye.
Ebû Leheb xwedanê Încîl û Quranê ye.

هه‌و‌النام‌ه‌ی کتیب

Di vî bajarî de. Di vî bajarî de.
Di distarê xeman de.
Gişt evîndar.
Gişt hestiyar.
Sahir û fêlbazek dihêre.
Em hêšta rûyê xwe mikyac dikîn.
Em hêšta evîniyê herrac dikîn.
Em hêšta ji bo telîseke xurma negehiştî
Baweriyê bi Decalî tînîn.
Em hêšta qesra axayî bi heriyê boyax dikîn.
Postalên wan boyax dikîn.
Qisên xweş bo wan dikîn.
Em hêšta di qehwexane û baran de
Li ber dengê Ehlan Wehbî û Esmehanê,
Mîna mirîşka kurk dibîn.
Hêšta me pêxweşe bi Dînarekê
Sed Qedemxêra, li ser nivînên Paşayê Kor tazî bikîn.
Em hêšta hezareha Nexeda
Dê li ser misteka zêrî, herrac kîn.
Em hêšta li ser şanoya derbederiyê artêstîn
Bê zimanîn.
Heta niha. Heta niha rola xwe nizanîn!. (rûp 19 -20)

DENGÊ YEKÊ

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Ger min bikarîba. Ger min bikarîba
Bajarê xwe diherrifand.
Çavên xwe dikirin agirdan.
Peyvên xwe dikirin stiran.
Dikirin reşeba. Dikirin baran. (rûp 23)

TÊBÎNIYA DUYÊ

Em hêsta Sema û Zemînê jiber dikîn.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Pêkenokên Mela Nesreddînî jiber dikîn.
Em hêşta li ser gurzê Rostemî, şerî dikîn.
Em hêşta. Em hêşta
Li cigarekêşan û qisekirinê.
Didîne yek, kerb û kînê.
Em hêşta . Hêşta nan û ava me tal e.
Guhên me kerr in. Devê me lal e.
Ger min kariba. Da helbesta şewitînim
Ger min kariba. Da tif kime wî şairê
Ji bo qeteke nanî...
Peyv şkandîn, peyv firotîn bi erzanî.
Xwe avête ber dergehê soza sultanî...(rûp 28)

* Sema û Zemîn, çîrokeka bê nîrx e û ne hejî xwendinê ye.

AGEHDARIYA DUYÊ

Hizar sal e bi serşûrî ji dayik dibîn.
Hizar sal e bi serşûrî dimirîn.
Hizar sal e pira Sîratê dibirrîn. Her dibirrîn.
Ber bi dozexa karesatê
Rêwîtiya me ya ber bi boşayiyê bi dawî nehat.

هه‌واینامه‌ی کتیب

Bi dawî nehat, xem û birîn.
Dayê, dayê dîsan Ke'be herriftiye
Tevaya eşîrên dinê têkel û pêkeliye
Mihemed kanê? Mihemed kanê?
Pisyara wî bikîn ji Xudayê cîhanê.
Bila bê. Bila bê, bi dawî bê fitne û giriftarî.
Bila bê. Bila bê, xweştiviyê bike av û nan, bike diyarî.
Xweştiviyê bike baran.
Bike têra me tevan.
Bila bê. Bila bê. Bila Bîlal bê
Me ji dîliyê rizgar bike.
Nexşeyeka din ji bo bajarî çê bike. (rûp 30)

* Bîlalê Hebeş: Bangdêrê pêxemberî bû li destpêka
belavbûnê musulmanetiyê.

EZ NE FALÇÎ ME,
LÊ DIBÊJIM EZ DIZANIM

Ez dizanim

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Çewan dê av vegere rûbarî.
Ez falçî nînim, lê dibêjim, ez dizanim
Kengî, kengî. Dê Mehdî vegere bajarî.
Ez falçî nînim, lê dibêjim ez dizanim
Kengî, kengî dê buhar ête vî warî. (rûp37)

* Mehdî: Mihemed El Mehdî, di mezhebê şîan de, îmamê
duwazdê ye. Ew niha di berzebûna mezin de ye, lê wê rojekê
vegere û xweşiyê îne dinê.

PORA WÊ KEÇÊ, KONÊ DEFIT Û ZOZANÊN MIN E
(Dîwana helbestan, Silêmanî 1977)

هه‌و‌النام‌ه‌ی کتیب

BIRYARA DAWIYÊ

Hejarîno.

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

Eger nebûme ewrekê xwînê û min destê evîna xwe
Di gerdena çiya, nealand û nekire yar, ev bajare.
Tif kine helbestên min û
Takekê darberûyê bo min bikine qinare.
Ez çi me eger hûn navê min jiber nekin.
fiair kî ye, çi ye, eger hûn tacî li ser nekin?
fiair çi ye eger kurr û keçan
Helbestên wî nekirine lawik û heyran?
Kî şairî nas dike?
Eger keça tepeserekê,
Xwe bi takekê helbestên wî ve, şor neke?(rûp 10)

STIRAN

Min stiran ne dizanîn,
Hejaran ez fêr kirim.
Xeyidîn ne dizanî,
Zordaran ez fêr kirim.

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

Xweştivî ne dizanî,
Rûbar û çeman ez fêr kirim.
Min her helbest ne dizanî,
Evîndaran ez fêr kirim.
Dest û pên kelaştîyên pêxasên
Cotkaran ez fêr kirim.
Eger mirin jî her neba,
Ez da di pênavê hejaran de mirim. (rûp15)

ZÊYÊ HELBESTAN

Min xeyal kir.
Vê şevê hemî keçên Kurdisatanê.
Periyên seranserî baxçê esmanî,
Di jora min de, wê ketîne geranê.
Yek bi yek li dilê min digeryan.
Nezanîn ku dilê min, ji min jî xeyidiye
Di navbera memkên te de
Bûye rûbarê helbestê û girrnijiye. (rûp 29)

TU

Ez hest dikim,
Di dilê min de, dilekê din heye.
Eger tu biruskî yan bayî?
Di nav herdu dilên min dayî. (rûp 39)

هه‌و‌انامه‌ی کتیب

DÊ ÇIM

Dê çim dayê
Eger êdî nehatime ve
Dê li wî çiyay bime gulek.
Dê çim dayê
Eger êdî nehatime ve
Li her cihê zordar bijî
Dê li wêderê bim bombayek.
Dê çim dayê
Eger êdî nehatime ve
Dê bime bosteka erdî
Bo dinyayeka mezintir ji vê cîhanê.
Eger êdî nehatime ve
Ruha min dê bite reşeba û li te gere

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Li ber dergeha, li kolanê.
Dê çim dayê
Eger êdî nehatime ve
Ruha min
Peyva gişt şairekê jîr e li meydanê. (rûp 47)

BIZMAR

Direw nîne
Ger bêjim: Di bazarên cîhanê de
Kiteke bizmar nemaye...
Direw nîne
Di zîndanên de, hemî di dest û pên
Evîndara de kutane... (rûp 79)

هه‌واینامه‌ی کتیب

TAWAN

Dema helbestvanên xesandî
Di bin maseyên baranê de
Diveriştan û mîz bi xwe de dikirin.
Hezaran tepeser û rût, di vî bajarî de
Ji birsan dimirin.
Ne şairekê
Ne radyoyekê
Ne rojnameyekê
Nexêr, bas nekirin. (rûp 82-83)

هه‌وای نامه‌ی کتیب

MIN HEZ DIKIR

Min hez dikir di binarê Helgurdî de
Darberûyek bame.
Min hez dikir, li deşta fiarezûrê
Kaniyek bame.
Min hez dikr di Kifrî de
Coyek bame.
Lê ez şair im û hez dikim
Keçek min di dilê xwe de biveşêre... (rûp 89)

NEXfiE

Dema hatim
Dergeh li min daxistin
Namek dan destê min
Ji min re gotin: Bê welatî
Her hîngê.
Min biryar da, bişewitînim
Nexşa vê cîhanê. (rûp 114)

KOÇK

هه‌واینامه‌ی کتیب

Dema hewşa zordarekê
Bi gula dixemlînin
Gul nîne, birîna hejarî ye.
Dema takekê darê dişewitînin
Dar nîne, dilê evîndarekê ye.
Dema li ser maseya dewlemendekê
Bîrek dadinê
Bîre nîne, xwîna paqija bêkarekê ye. (rûp 115)

BO KEÇEKA EZ NEDÎTÎ

Dibên: Helbestên min bi dilê te ne.
Dibên: Helbestên min li cem te gul in.
Dibên: Ji dil dixazî min bibînî.
Keçê nekey bikevî nav rûbarê evîna min
Keçê nekey bibî, şeyda û têhniyê dîtina min
Keçê nekey xeyal bikî, bibî dezgirtiya min
Digel ku gelek req, hişk, nexweş û xemgînim.
Heta bêjî, zerpetixî û neşirînim. (rûp 137-138)

MEZINTIRÎN BIRÎN

Dema diya min mir.
Ne stêr ji esmanî rijyan
Ne masiya koç kir!
Dema diya min mir.
Ne rondikek ji çavê esmanî der bû!
Ne tewalek di xemê wer bû!
Ne jî guleka quntarî sîs bû!
Dema diya min mir.
Ne heyv û ne jî roj berze bûn
Periyekê jî li ser serê wê momek hilnekir.
Dema diya min mir.
Erd her wek xwe bû.
Lê di nav dilê min de
Dergehê kûrtirîn birînê vebû.
Ay yadê, dûriya te pirr giran e.
Dûriya te, ne qirrqiçîna têhnê ye
Ne zîzbûn û dilmayîna dezgirtiyê ye
Ay dayê
Dibême şekroka, şekrok

Dibême birînê, birîn
Dibême gulê jî, gul
Lêbelê dayê
Êdî heta hetayê.
Bêjime kê dayê...? (rûp 22 - 23.)

BAHOZA SPÎ
(Dîwana helbestan 1978)

هه‌واینامهی کتیب

DERMANÊ PÊKENÎNÊ

Em di çerxekê de dijîn.
Xem tê de bûye hingivîn.
Bûye dundirme, bûye Espirîn.
Ev çerxe, çerxê Mişk û Kuliya ye.
Çerxê birînaye.
Li çi dermanxanekê,
Ji bo pêkenînê, derman tê da ye.! (rûp 10)

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

TÎR

Ez bûme mij û çûme esmanî
Min bersîngê Xudê girt û da ber palan.
Qupçe nebû jê biqetin,
Dev jî nebû bête ziman.
Ez vegeryam û min takê darberûyeka pîr,
Kire tîr û kevan.
Min hejand seranserî cçhan. (rûp 12)

ROJNAME

هه‌واینامه‌ی کتیب

Hejarîno: Li her çî cih û devera
Li her çî welat û dûrûbera
Rojnama newêra bêjin:
fiahê bajarî rût û pîs e.
Yê bê cile, li erdê ye.
Rojnama newêra hewar bikin:
Tacê fiahî ji kaxezê ye.
Rûpel rûpel, rojnama bidirînin.
Bajarê xwe ji bin gîfkê,
Direwên rojnama derînin. (rûp 16)

EWIR DIBE ÇI

Ewir dibe takê darê
Teyir li ser çêdikin hêlînan.
Dibe tîr û kevan,
Disime dilê pezkûvî û kewê çîyan.

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Dibe xêliya zîvî, ji bo stêra perçem şîn.
Dibe landika zarokê xweşik û şêrîn.
Textê razana keça nazenîn.
Kivark. Dombelan. Kengir.
Kaxez. Rûbar. Gijlok. Befir.
Hezar hezar tiştên din,
Lê nabe şîir. (rûp 25)

BO GÎVARAYÎ

Bûye gula hemî dara
Stirana zarokên gişt wara
Dildarê tevaya keçên hejara
Bûye ewrê xwîna xeyidî û
Te lihiya xwe berda tevaya rûbara.
Bûye takê nêrgizê û maç kirî,
Porê nazdara.
Bûye maç û keftiye ser lêva dildara.
Te tewal fêr kirin ku çewa di şevên reşeba de,
Bilind bifirin û stirana bêjin.
Te şair fêr kirin,
Dema li her welatî murekeb û pênûs neman
Helbesta bi xwîne darêjin. (rûp 31)

EGER

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Eger nexşeya hemî cîhanê biguherînin.
Eger erdî mîna pembî bizeçirrinin.
Dema sinora deynin
Dîsan dê vegerim vî bajarî.
Kurdistanê tu welatî û şirîn warî. (rûp 33)

DERYA

Ji min pirsîn: Tu li çi digerî hinde.
Min got: Li deryayeka ku, winda bûye
Di dilê min de.
- Em nizanîn tu çi dibêjî?
Ew zimanê pê dipeyvî, me ne bihîstîye!
+ Ka , min çi negotîye.
Ez lal im. Eger rojekê biaxivim
Dê hewarkim:
Ev bajare tev de nivîstîye.
Ev bajare tev de mirîye. (rûp 82)

ROJ

Welatê min tabot nîne
Bikine di çala de.
Li jêr jenga pêlavên sala de.
Welatê min bomba ye
Dê her peqe di bin postala de.
Evca hîngê, roj mîna dilopê,
Dilop dilop
Dê dabeşbe bi ser mala de. (rûp 95)

EW HELBESTA KU BI DAWÎ TÊ Û BI DAWÎ NAYÊ
(Dîwana helbestan, Silêmanî 1979)

هه‌وای نامه‌ی کتیب

(2)

Dema sibehan
fieprepa şaperên rojeka nû
Ewrê xewên min radimale û bi îşiyê girnijînê
Çavên min yên westiyayî giran dike
Xemeka wilo entîke bi ser min de dibare
Wilo hest dikim ku ji bo şairî
Jin ji nan û avê jî pêwîstir e.!

Keçê dê were...
Bila di navbera maçekê û yeka din de
Gula maçeka din biçînîm û

هه‌والبامه‌ی کتیب

Mîna lawê şivankarê zozanan...
Stiranên pembeyî bo te bêjim û
Tezîneka hênik ya lezeteka kesk
Ji çavên te yên xewgiryî bidizim
Di nav helbestên xwe de biveşêrim.!(rûp 8)

(7)

Min dilê xwe mîna çiyayekê asinî hilgirtiye.
Li dergehê dilê wan keçikên ciwan didim
Yên ku min dinasin, nanasin û min hêviye.
Keçek nîne di vî bajarê şûşeyî de
Min di dilê xwe de himbêz bike.
Ji qamçî û gurzê tenêbûnê rizgar bike.
Keçek nîne ku pirça xwe ji bo çûka
Helbestên min yên nû, bike hêlîn û ware.
Çi keç nînin, her nebe
Pirça xwe ji bo min bike qinare.
Ne, keçek nîne guh bide min
Ev e ne dêw e, ne jî kafir.
Li dergehê kevirînê dilê we dide
Ey nazdaran... fiair e... fiair.!(rûp 17)

(18)

Peyvên te xweş in, mîna recifîna
Çêja xewna sibeheka sar.
Xeyidîna te xweş e, mîna nanê gerim
Û ez jî mîna hemî zarokên Kurdîstanê
Hez nanê gerim dikim.
Dê bixeyid e.! (rûp 35)

(24)

Ez gelek hez dikim jinê bînim
Ez gelek hez dikim di navbera baskên jinekê de
Çavên xwe danim serêk û bêhna perasiyên wê bikim.
Ax, min çend pêwîstî bi jinekê heye
Ez xweş bivêm,
Di vî çerxê ku tê de, çermê şairî dibe postal.
Ax, min çend pêwîstî bi jinekê heye
Di çerxekê de, bo min bibe hêlîn.
Ku nexweştirîn hotêl, ji bo şairekê nabe hêlîn.!!
Dema ez hest dikim ku jinek nîne
Guh li dengê zengila dilê min bigire
Û li nîveşeva helbestên min bidize û bide ber bayê cada
Kêra şermê min digurê û mîna kulmeka xwê ya nav avê
Parçe parçe dihelim.!(rûp 45)

هه‌واینامه‌ی کتیب

(50)

Dilê min dergehek heye
Ji bilî evîndara min, kesê din nagehê.
Evîndarên befrê jî nebin,
Kesê din bêhna gulên nihêniyên
Welatê min yê şîrîn nake...
Welatê min yê şîrîn di dilê min de ye
Nizanim çend pişkên dilê min dagîrkiriye!
Lê hest dikim, hemî dema mîna:
Bay...
Evîn...
Xewn...
Her mezin dibe.
Her mezintir dibe.

Ne şair di zimanê zarokan digehe
Ne jî ez dizanim
Welatê min yê şîrîn çend fireh e.!(rûp 99)

(51)

Ez nizanim çûkên dûr

هه‌واینامه‌ی کتیب

Xewê bi çî ve dibînin.!
Lê hez dikim, di şevêka sara zivistanê de
Bibime ewrekê xwînê
Û di navbera memkên te de
Dirêjtirîn helbestê binivîsim.
Ez şairekê zarok im
Cudahiya di navbera min û zarokan de
Ew hez li dayikên xwe dikin û
Ez jî hez li te... (rûp 101)

EW NAMÊN KU DIYA MIN NAXÎNE
(Dîwana helbstan, 1979)

DIBÊN

Xem: Mîna pisîka
Mîna kotira, kehî dibe.
Her wesa şadî jî
Stêr jî
Helbest jî
Ez nizanîm. Dibên keç jî.! (rûp 46)

هه‌واینامه‌ی کتیب

TIKA

Nehêle ba
Wek zarokekê netebitî
Yariya bi pirça te bike
Bêje: Paşî ew şairê şeydayê porê min bûy
Dê tolê ji te veke. (rûp 48)

(27)

Min kîn ji matmatîkê heye, lê pîrek û nîştiman xweş divê.
Ez dizanim ku ne nobedar im.

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Ez şair im.
Ez dizanim ku min kerb ji nobedariyê heye
Lê dema te dibînim
Rola nobedariyê dilîzim.
Ez dizanim te çî tiştên qaçax ne veşartîne.
Lê çavê min hez dike hemî aliyên laşê te bibîne. (rûp 49)

BO DIYA MIN

Ey dayikê
Mîna xencereka bê kavlan
Dê te di dilê xwe de hilgirim.
Çî xweştir e:
Ji bilî ku bi evîna te bimirim.! (rûp 52)

NOBEDAR

fiev ta sibehê
Nobedarê dilê xwe me
Neku pisîkeka birçî ji nişka ve bixwe
Yan jî keçek bi dize û bibe.! (rûp 55)

هه‌واینامه‌ی کتیب

PEYV

Eger peyv bimiriba
Her dema helbestvanekê derewîn
Destê xwe
Devê xwe
Bo biriba
Êdî dimir... (rûp 56.)

GULLE

Di vê jorê de zarokek destê xwe
Li îşiyekê elindê dide.
Di karxana wî alî de
Vaye gulleyek dirust dibe.
Ay kî dibê
Ew gulle
Ew gulla pirr bi kerb û kîn.
Rojekê dilê vî zarokê gelek stiran, xewn û xwezî
Ji bo xwe nake hêlîn.? (rûp 57.)

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

SIRUDA HEJARAN
(Dîwana helbestan, Bexda 1983)

هه والنامه‌ی کتیب

DU DEST

Min du dest hene
Bi yekê nêrgiza diçînim
Bi yê din jî
Li ser xodîka hemî rûpela
Helbestan direşînim...!

Min du çav hene
Bi yekê awirekê li çavê te yê geş didim
Bi yê din jî
Têr temaşayî esmanê berfireh dikim...!

Min du dil hene
Yek hogirê bêhna gulava girrnijîna te bûye
Yê din jî
feydayê kopê çiyayî bûye...! (rûp 14)

NIVÎSÎN

Pîrejin vedgêrin: Berî hezar sala
Bi şev zarokekê
Li ser dîwarekê
Bi qasî zerka hêkê, çêkir wênê rojekê.
fia di wêrê re borî bû
Ew roja biçûk dîbû
Çav çûbûne serî û sewdaser bû

Dema xelkê bajarî, hêka kevin şikandî
Zarok li qinarê dabû
Êdî qedexekir li wî warî.
Zarok wêna çêkin li ser dîwarî...! (rûp 18)

GIRRNIJÎN

Bibe esmanek, esmanê evînê
Ez dê bime heyvek.
Bibe du çav, du çavên şîn
Ez li dor wan bime birh û mijîlank.
Bibe lêv, dê bim girrniyîn û pê ve nîsim.
Bibe çiya, dê bim dargûz û li kopê şîn bim.

Dema bostekê ji te dûr bim
Ne helbest xweş e. Ne xewn û ne xew.
Ne bêhna sermemkên gulaviyên jina bedew.
Dema bostekê ji te dûr dibim
Koratî bi çavên min de bên, ey welat.
Bibe maç, dê bim lêv
Bibe roj, dê bime çiya û lat. (rûp 28)

BO STÊREKÊ

Ey stêra çav geş û rohn.
Cihê te bilind e û tewalên şevê,
Birr birr evîndarên te bûn.
Xewnên xwe,
Di nav daristana pirça te de, dadinên.
Xwezîkên te,
Ne zîndan çaverêyî te ye,
Ne birîn di laşê te de, dizên.
Em herdu dê mirîn...
Tu di kopê bilindê esmanî de.
Ez jî bi kelebçe, di zîndana teng û tarî de.
Em herdu dê mirîn... (rûp 39)

PÎÇEKA RONAHIYA XUDÊ

Pîçeka ronahiya Xudê,
Çiyayê Tûrê kire xwelî û dana pêş.
Pîçeka ronahiya Xudê,
Hezaran rêberzeya dike derwêş.
Pîçeka evîna Leylayê,
Dilê hezaran Mecnûnan,
Tejî dike, ji helbestên pirr xem û êş.
Lê çira agirê ewrê derûna,
Hezaran miljonên birçî, rût û bextreş.

هه‌و‌النام‌ه‌ی کتیب

Erşê Xudê nasojin û nakine, barûta reş.!? (rûp 40)

EV RÛBARE HIFIK NABE
(Dîwana helbestan, Bexda 1991)

هه‌وای نامه‌ی کتیب

fiÛfiA BÊHNÊ

Her pênc tiliyên min bûne pênc şûşeyên gulavê
Dilop dilop gulav jê diriye
Ne bêhna baxçeyî wilo xweş e
Ne jora şeva boka gundî.
Ne bixora elinda cejna mizgeftê.
Dibe ji ber hindê be
Dema min cente ji te wergirtî
Destê min yê rastê, bi destê te ket...!
Ez nizanim... Her ji wî demî
Her pênc tiliyên min
Dibêy pênc şûşeyên glavê ne...! (rûp 25)

DU RENGÊN MIRINÊ

Dema biruska mirinê, şûşa ruha we dişkêne.
Di Kasên jorên we yên nepenî de
Zêr û pare bi cê dimînin.
Lê dema mirin ber bi min tê,
Taca rêwîtiyê li ser serê min dadinê.
Di şûşeya peyva helbestên ciwan de
Ez gulava evîna welatî bi cê dihêlim.
Dema Dêwê mirinê we li ser dirrik û keleman
Ber bi goristanê radikêşe.
Kepreka asinî
Li çar aliyên gora tariya we çê dike
Ez jî, dema çira di jora dilê min de divemire
Keça fiazadeya welatê xewê
Bi nazdarî tê
Gora min bi ronahiya rojeka mezin geş dike.
Darkezaneka welatê min jî,
Ji rihan ve tê ser serê min
Ew bi xwe dibêje:
Ev şaire, serxweşê min bû.
Bila bi tenê nebe.
Du kotir jî, dê ên û li ser takekê darkezanê
Hêlînekê çêkin.
Her dema du evîndar, ji bo jivana paqij
Li bin rûdinên
Dê stiranên evîna min bo wan bên.
Dê gulava helbestên min li wan reşînin...(rûp 31)

WÊNÊ NEMIR

Ez dilniyam e
Dê rojekê merg ête pêşwaziya min
Lê hezaran hezar sal,
Li dîf mirinê.
Min ji gorê û çalê derînin
Eger sîngê min bi kêrê bidirînin
Hêştta li ser birîna dilê min diyare,
Xweliya gundê min
fiopa zincîra tanka dijmin...!
Bost bi bost ev xake.
Cihê bizmarên Pasdar û Safake...!(rûp 43)

QEDEXE

Her ji dema roj, heyvê direvîne.
Bi tenê du tiştta dilê jinkê girtîne.
Bi tenê du tiştan.
Yek: Ciwaniya wê
Du: Helbest
Her ji dema çiya, çiya ye
Paşay jin xweş divê û
Çav li helbestê nedaye
Her çi Paşa ye
Nobedarê taybetiyê xwe danaye
Her çi dergehe, vekiriye
Ji bo keça ciwan û jina rind.
Qedexeye yek helbest jî,
Serê xwe bigehîne pencera koçka Paşay ya bilind...!(rûp 45)

EVÎNA NEMIR

Ez evîndarê gelek tişta me
Pênûs û kaxeza me
Dev tijiyê sermemka me
Lêvên ne ketîne ravê
Porê zertir ji hetavê
Sema dar û keniya derya.
Lê çî ji wan, di dilê min de
Najîn mîna evîna çiya. (rûp 48)

DILÊ MIN

Dil di sîngê min de nemaye.
Min li cihê dilî, wênekê te danaye.
Centên xwe serûbin ke
Nebê wî guman ji min e
Dibêm neku te wesa zanî be
Dilê min şûşe ye, gulav e
Bizanî bi wî xeyalî
Te li qulaça centekê deyna be...! (rûp 49)

GUL Û YEKNASÎN

Hemzatovê şair dibê:
Çiyanişînên Daxistanê
Dema ji bo seredana diçin.
Xencera ji hevdu re dibexşin...!

Dê bila ji bo mukum kirina peywendiya
Her çi xencere bişkênin.
Dema hevdu bibînin.
Guleka nêrgizê di hewşên hevdu de biçînin... (rûp 50)

DENG

Bila reşeba bivrê jengî pavêje,
Nêrgizekê divê geş bibe.
Bila tiveng bêdeng bin,
Zarokekê divê razê.
Çi Qeyser û Paşa hene, bila guh bidêrin
fiarekê divê bipeyve.
Yê nikare bibe gul bo perçema keçekê.
Nikare bibe dirrik bo pê n zordarekê...! (rûp 55)

QERZ

Min hind helbestên pordirêj
Bo keçên rind gotîne.
Tevaya keçên cîhanê,
Qerzarên maçên min bîne.

Bo çi helbesta min
Mal bi malên bajarî digere?
Kîskê xenayê û xweziyên mezin,
Bo her keçekê hildigire.
Lê dema ji serbaziye vedigerim,
Keçek maçekê nade min.!
fioxek nayê pêşiya min...! (rûp 60)

NAMEYEKA VEKIRÎ
DI PÊŶWAZIYA SALA 1996 Ê DE

Ev e rojeka nû li ser kopê Gilezerdî
Hêlînekê ava dike ji xwe re.
Bi xêr hatî ey sala nû
Me çî nîne pêşkêş bikîn ji te re.
Ji bilî rondik û xewnan.
Ev e derbeder li benda te ne dîsan.
Tu wan dinasî?
" Derbeder ji dûr ve diyar in
Rût in... Birçî ne... Xembar in."

Ev e ew dayika cilreş
Li ber te digirî...
Ew dayika cilreş, çira digirî?
Bo lawê xwe yê êkane digirî.
Dema şerê birakujiyê ji xwe re birî...

Awirekê bide... Bibîne.
Kurt û dirêjiya karesatên sala bûrî
Di çavên vî lawî de bixwîne.
Ev lawê niha bi gultey xwe dihejîne.
Pêrar xortekê çeleng bû.
Rihên xwe kurt dikirin û di gulavê wer bû.
Diçû jivana û ji bo dost û hevalan, li hev bû.
Par şerê navxwe, di ser rêyekê de
Pêyek lê gezî.
Gulte xiste bin destî û lê kuştin xwezî.

Bi xêr hatî sala nû
Serincekê bide li mizgefta mezin.
Ew welatîyên vê Kurdistanê ne
Wan serhildan kir, lew dijmin dibezin.
Parsekê dikin...
Pariyê nanê hişk dikirrînin.
Di rûmetê wan de diyar e ku xem digezin.
Serincekê bide, ew zarokên Kurdistanê ne.
Kurdistana du milyon şehîda ne.
Gulberoj, cigare, kuncî, luqmeqazî û
Paşmayên bab û bapîran difiroşin.
Di ser hindê re, bi têl û kabîla li wan dixin.
Dibe ev e di bîranînan de be
Di serhildana du yê de,
Van zarokan, tankên Diktatorî dîl kirin.
Ev e zarokên hejarên Kurdistanê ne.
Zarokên şehîdên Kurdistanê ne.
Ey komela parastina zarokan
Tu li kî rê yî?
Ey mafê mirovan
Tu li kîjan qehwexanê, sergermê Tawle û Domînê yî?

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Bi xêr hatî sala nû
Serincekê bide li keçkokên xembar.
Ew zarokên şehîdên şerê birakujiyê ne, hawar.
Te mizgîniyeka xweş ji wan re aniye?
Ev e govenda dayikbûna saleka nû ye.
Ay çi govendeka sar û sirr e.
Govendeka bê şekrok
Bê stiran û bê dîlan e, serbirr e.
Kanê keçên xort û ciwan?
Serkêşiyê nakin û tilîliya venadin?
Çi tilîlî û çi serkêşî?
Birayên wan di şerê navxwe de, windabûn li pêşî.
Ey sozanî û fêlbaz
Ey pîstirîn nexweşiyên birakujiyê
Tu ji kî rê hatî û
Te ev hemî kîn, kerb û goristane dirust kir.?

Bi xêr hatî ey sala nû
Çi di torkê te de ye, te çi anî?
Gulegnim û aşitî, gulênêrgiz û biranî.
Yan jî kelex, xwîn û malwêranî?
Ey sala nû
Tu mîna sala bûrî neke
Sala bûrî dilreq bû.
Tewalên ser cadan koçber kirin û her rev bû.
Kotira girrniyîn û aşitiyê, nêçîra çifta bû.
Kurdistan.
Kire Mergistan.
Em hemî ji bo pêşwaziya te hatîn û me hêviye.
Her çend em destvala ne, lê dilê me pîrr xweştiviye.
Me gul divên, neku gulle.
Me nan divê, neku rondik.
Me kar divê, neku sitem û hutik.
Me girrniyîn divê, neku peyvên rengîn.
Me aşitî divê, neku şerê birakujiyê û xwîn.
Tirsinok in yên beşdarî şerê birakujiyê dibin...
Qareman in yên aşitiya navxwe dirust dîkin...!

* (Kovara Dengê Melbendî, hejmar 1, Emerîka 1996, rûp 29
- 30.)

Eve jî çend helbestên bi kurmanciya jêrî ; lê bi tîpên
latînî ne, pêşkêşî xwendevanên xweştirivî dikim...

هه‌واینامه‌ی کتیب

AMADEBÛN BO LE DAYIKBÛNÊKÎTIR
(Dîwana helbestan 1973)

XOŞEWÎSTIM

Xoşewîstim.
Xem farxon e, firoke ye, paporr e
Paseportî hestiyarêkî aware ye.
Nan û awî minalanî em şare ye.
Bergî xor e.
Xem xanuwe, çayxane ye.
Xem otêl e, pare ye.
Xem şimşêr e. Xem yasa ye. Xem çeço ye.
Lem şare da, xem polîsî hat û çûye.
Ewa minîş le ferhengî dildarî da
Dastanî xem enûsim.
Le ser perrey tasey çawenwarrî da.
Mêjûy şewî agirdanî xem enûsim.
Nawnîşanî xem enûsim.
Bo ewaney eyanewê
Hetawêkîtir bikewê.

Xoşewîstim.
Nazanim kê xem exate şaney honrawekanim?
Nazanim kê xem ekate
Gerdaney honrawekanim?
Xoşewîstim.
Bimşorewe be niske û soz.
Girrî maçim bo bikere yekem newroz.
Raweşêne liq û popî darî birîn.
Milwankwyek dirust bike le gela û gulî ewîn.
Le ser liqî darî yadgar.
Helbikole beserhatî dildarî şar.
beserhatî Pêşmergeyekî serbirraw
Le jêr janî darberrû da, heşar dira.
Beserhatî ew rêbwarey ke wutî - Aw -
Le tînwêtî le dar dira.
Beserhatî ew dildarey ke şêt bû bû bo hetaw
Wek wêne le dîwar dira.
Xoşewîstim.
Eyanewê biman kirrin.
Eyanewê nexşe û kûdetakanman bidirrin.
Eyanewê biman kujin, serman birrin.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Belam giyane. Hergîz megerrêrewe.
Were were.
Bawer çekî cengawer e.
Eger çî dujminekanman dirrin.
Xoşewîstî bo hemû sengerekan bere. (rûp 21 - 23)

Paporr: Gemî, keştî
Hestiyar: Helbestvan, şair
Aware ye: Mişext e, sirgûn kirî
Şimşêr: Şîr
Tase: Bîrakirin, pîrr hezkirin
Mêjû: Dîrok, tarîx
Enûsim: Dê nivîsim
Hetawêkîtir: Hetaveka din

Nisko: Kelegirî
Liq û pop: Takên darê
Milwanke: Stuvank, ristik
Rêbwar: Rêvîng, rêwî
Tînwêtî: Tî bûn, têhn, bê avî
Şêt: Dîn, aqil ji dest dayî
Wêne: Resim, şikil
Hergîz: Çi car, qet
Megerrêrewe: Ne vegere, paş de neyê
Senger: Çeper, kosk

DENGÎ YEKEM

Ger emtiwanî. Ger emtiwanî.
Şarekemim erûxan.
Çawekanî xomim ekird be agirdan.
Wuşekanî xomim ekird be goranî.
Be reşeba. Be baran. (rûp 23)

Emtiwanî: Min karîba , min şiyaba
Erûxan: Di herrifand
Xomim: Yên xwe
Wuşekan: Peyv
Ekird: Dikir
Goranî: Stiran, lavje

NAMEYEKÎ NIHÊNÎ BO
PÊŞMERGEKAN

Werin. Werin nexşey şerrêkîtir bikêşîn.
Werin. Werin nexşey sengerêkîtir bikêşîn.
Werin. Werin lem rêyewe bomba bînîn
Elêrewe dergay polay qelay Xeyber birûxênîn.
Werin. Werin ba birînî Pêşmergekan
Xoşewîstî agirînî Pêşmergekan.
Pêkenînî Pêşmergekan.
Şayî û şînî Pêşmergekan.
Bikeyn be ferhengî zimanê nwê
Bo minalêk ke sibeynê
Ziman le demya errwê.
Le kungirey dengekana
Le dastanî tole edwê. (rûp 29)

Lem rêyewe:	Ji vê rê
Elêrewe:	A ji vira
Kilpe:	Gurriya agirî
Qîn:	Riq, kerb, kîn
Nwê:	Nû
Minal:	Zarok
Le demya:	Di devî de
Kungre:	Kongre
Dengekana:	Denghejmartinê
Edwê:	Dipeyive, diaxive

PIRÇÎ EW KIÇE REŞMALÎ
GERMIYAN Û KWÊSTANÎ MIN E.
(Dîwana helbestan 1977)

هه‌وای نامه‌ی کتیب

REG

Darberûyekî tînû bangî pelehewrêkî kird
- Ey pelehewre dûreke, bişkêne tînwêtî lêl im.
- Ey dareke, were bo lam xot bidere berşestebaranî wêl im.
Were bo lam, lêm metirse. Xo min ne paç im ne bêl im.
- Ey hewreke to dûrît û axir minîş
Xo egerçî bişimkujî tînwêtî tal û lêlim.
Lem xake da regim heye û cêy nahêlim...(rûp16)

Reg:	Rihên darê
Tînwêtî:	Tîbûn, têhnatî
Lêl im:	Şêlî, ne zelal
Bo lam:	Lî cem min, lî def min
Wêl im:	Winda me, berze me
Ne paç im:	Ne bivrim, ne tefşî me
Ne bêl im:	Ne merbêl im
Xak:	Erd, zemîn

KEW

Şewê le şewan, Sultan
Beçkekewêkî girt le kejêkî dûrî kwêstan
Kiçî Sultan tewaw hogirî kew bû
Kew le koşya fêrî xew bû
Sal hat û çû
Kew gewre bû
Kew balî girt
Şewê pencerekanî şikan
Bangî lê kird kiçî Sultan:
Bo kwê derroy ey kewî ciwan?
Kwê le koşim germtir e.
Çî lem koşke beriztir e.?
Kewî fêrî befrî kwêstan.
Witî: Lûtkey çiyakanî Kurdistan. (rûp 18 - 19

Le şewan:	Ji şewan
Beçkekew:	Têşkekew
Kej:	Çiya, şax
Kwêstan:	Zozan
Hogir:	Heval, dost
Balî girt:	Per ji bo çêbûn
Koşk:	Qesir
Witî:	Got
Lûtke:	Kop, kumt, serê çiyayî

ŞÊT

Ger şêtiş bim, şêti pare û dînar nîm
Ger şêtiş bim, şêti koşk û telar nîm
Bo çî minîş weku êwe,
Şêti mêz û eskemîlim
Bo çî minîş weku êwe,
Şêti şewey otombîl im
Bo çî minîş weku êwe
Şêti şewî barekan im
Şêti semay kiçî tiyatroy şarekan im
Bo çî minîş weku êwe şêti naw im.
Ya min şêti tiruskeyek hetaw im. (rûp 48)

Şêt:	Dîn, aqil ji dest dayî
Telar:	Qisir, koşk
Mêz:	Mase
Eskemîl:	Kursî
Şewe:	Modêl
Sema:	Dîlan, govend, reqs
Tiruskeyek:	Sînahî, ronahî

SERETAY EWÎNÊK

هه‌واینامه‌ی کتیب

Şairekan min zimanî xomim birrî
Le minalî hejarekan
Ferhengêkî tirim kirrî.
Bo honrawe
Le minalî bêkarekan
Diruşmêkî tirim dizî.
Bo ajawe, birsêtî dengmî kird be maç.
Ba birdî bo dildarekem.
Bêkarî riqmî kird be paç.
Dam le regî dîwarekem
Hawarim kird
Şimşêrekey Xelîfe
Ne niya kîve...(rûp 84 - 85)

Ewîn:	Evîn, dildarî
Honrawe:	Helbest, şiir
Bêkarekan:	Yên bêkar
Ajawe:	Gêleşok, sergêjî
Dengmî:	Dengê min
Riqmî:	Kîna min, xeyidîna min
Paç:	Bivir, tefşî
Şimşêr:	Şîr
Ne niya:	Ne xiste, ne dana nav
Kîf:	Kavlanê şîrî

DILIM HONRAWÉY LÊ DEBARÊ

هه‌واینامه‌ی کتیب

Min gwê nademê lem şare teske da
Eger zû birromewe û eger direng birromew.
Derbest nîm.
Ger le penay tarîkî şeqamêk da
Bixewim.
Ya le jorî otêlêk da.
Min her tenyam
Ne daykim heye dilî lam bê û
Ne dezgîranîşim heye
Le çawerwanî min da
Dilî jeng bigrê.
Dilim weku destî hejare ladêyekan
Qilîşawe û
Le batî jan honrawey lê debarê...(rûp 92 - 93)

Gwê nademê:	Guh nadimê
Tesk:	Teng
Birromewe:	Biçime ve
Derbest nîm:	Ne girêdame, ne neçarim
Pena:	Alî, rex
Şeqam:	Cade, rê
Tenyam:	Bi tenê me
Dezgîran:	Dezgirtî
Çawerwan:	Çaverê
Ladêyekan:	Gundiya
Qilîşawe:	Şeqkiriye, peqiye

NEXŞE

Katê hatim
Dergakanyan lê daxistim
Nameyekyan naye mistim
Pêyan witim: Bê welat im.
Her ew saye.
Birryarim da bisotênim
Em nexşeyey em dunyaye. (rûp 114)

Katê hatim:	Dema hatîm
Dergakanyan:	Dergehên xwe
Naye mistim:	xistine di destên min de
Her ew saye:	Her wî demî
Bisotênim:	Bisojim

KOŞK

Ke hewşî koşkî zordarê
Guljêr dekrê
Gul niye zamî hejar e.
Ke liqî darê desotê
Dar niye dilî dildar e.
Ke bîreyek le ser mêzî
Dewlemendêk dadenrê
Bîre niye xwênî hezaran bêkar e... (rûp 110)

Koşk: Koşk, dîwan
Guljêrdekrê: gulreşîn dibe
Zam: Birîn
Liq: Tak, çiq
Desotê: Disoje
Dewlemend: Zengî, xwedî pare

GERDELÛLÎ SPÎ
(Dîwana helbestan 1978)

MINAL

Minal le dengî zîwînî kotir
Hergîz tînaga
Belam dezanê bo berz defrê.
Minal le wijey spî û nermî ba
Hergîz tînaga
Belam dezanê ba daw naygirê.
Minal nakokî netewayetî û
Çîneyetîş herrenge nezanê
Belam dezanê:
Firoke bo çî asoy samal û
Debabe bo çî dewrî dê degrê... (rûl 23)

Tînaga:	tînagehe
Berz:	Bilind
Wije:	Dengê bay
Daw naygirê:	Dav nagire, nakeve davê
Samal:	Sahî, esmanê zelal
Debabe:	Tank
Dewrî dê:	Dûr û berên gundî

GIYAN

هه‌وای نامه‌ی کتیب

(Helbest bo minal)

Rûbar
Aw deda kêlgey dê û şar
Gulzar
Şagul deda be dildar
Dar
Lane deda be baldar
Rûbar û
Gulzar û
Dar
Beste delên bo behar
Nîştiman
Demandatê xoşî û nan
Minîş giyanim
Debexşime Kurdistanim...(rûp 32)

Minal: Zarok
Rûbar: çem
Aw deda: Avê dide
Kêlge: Mêrg, zeviya kêlayî
Lane: Landik, dargoş
Delên: Dibêjin
Demandatê: Dide me
Debexşime: Pêşkêş dikim

DESTÎ ŞAÎR

هه‌واینامه‌ی کتیب

Hez dekem dilim le pencereket da rût bikemewe
 Ta bizanî şaîr çendê dildar e
 Hez dekem carê kezî û pirçit
 Bo dilim bikeyte colanê
 Ta bizanî dilî şaîr çendê Xewaluwe
 Hez dekem şewê memkekanit
 Le demim da bitwênîte
 Ta bizanî şaîr çendê korpe ye
 ...
 Ew şewaney ke le jore perpûtekem da
 Honraweyekî nwê denûsim û
 Dzebay zistanî xest
 Destim derrçênê
 Hez dekem bêm û destim le jêr balit da bişarmewe
 Ta bizanî şewanî zistan
 Destî şaîre hejarekan
 Çendê sar e...? (rûp 51)

Rût bikemewe:	Rût û tazî
Pirçit:	Pora te
Colan:	Hêsk, colan
Xewaluwe:	Çav bi xew
Le demim da:	Di nav devê min de
Bitwênîte:	Bihelînî
Korpe:	Zarokê biçûk
Perpût:	Ne rêkûpêk, têkçûyî
Derrçênê:	Derke, derêxe
Balit da:	Di destê te de
Bişarmewe:	Biveşêrim
Sarde:	Sare

SORAX

هه‌واینامه‌ی کتیب

Delên Xwa bo Pêxemberê
 Şarêkî kird be gomî xwên
 Lem melbende hemû rojê
 Çermî Pêxemberê minal
 Deken be cotê postal
 Bo cendirmeyekî xwêntal
 Xwa bêdeng e...!
 Ê bişê Xwa elem şare tûre bûbê
 Ê bişê Xwa be îşêkî taybetî xoy
 Bo şwênêkî dûr dûr çobê
 Belam kam şwên?
 Ey estêre şinasekan de dereng e.
 Be Teleskop boyî bigerrên
 Deng û basî em melbendey
 Be bê kem û ziyad pê bilên..! (rûp 69)

Sorax:	Pirsîn
Xwa:	Xuda
Gom:	Gol
Ç bişê:	Tu bêjî
Tûre bûbê:	Xeyidî be, aciz be
Îşêk:	Karek, şixul
Şwênêk:	Cihek, deverek
Şinasekan:	Yên naskirî, yên bi navûdeng
Pê bilên:	Bo bêjin

PÊTAN DEKRÊ

Renge bitwanin nan û awman lê qedexeken
 Meçekî hemû şairekan kelebçeken
 Belam natwanin... Na
 Şîir kotken le zîndana
 ...
 Renge bitwanin yesqanekanman yeke yeke
 Derbênin wek perr û bal
 Le lûlaqekanman dirust biken
 Dûzele û şimşal
 Pirçî yarekanman
 Tal tal biken be qeytan
 Kaseserî hezar hezar kiçî ciwan
 Le dîwexanekantan da
 Biken be guldan.

Qutabxaney hemû gund û şarekanman
 Biken be zîndan
 Hemû xanokanman zewt ken
 Çirakanîşman bê newt ken

Dar û berd û rûbar biken be qerebirût
Le çermî mirov dirust biken postal û qapût
Belam dilî çewsawey birsî û reşûrût
Be hêztir e le barût

Rojê zewî bo xoyan deken be beheşt û
Jêr pêşyan bo zordaran deken be tabût...! (rûp 80 - 81)

Pêtan dekrê:	Hûn dikarin
Bitwanin:	Bikarin, bişên
Meçek:	Dest, zend
Belam:	Belê, lê
Kot ken:	Bend kin, girê din
Yesqanekanman:	Hestîkên me
Derbênin wek Perr û bal:	Mîna pera bi veçirînin
Dûzele û şimşal:	Dudik û bilûr
Kaseser:	Qafê serî
Guldan:	Qafkê gula

Qutabxane:	Dibistan, medrese
Şarekanman:	Bajarên me
Zewt ken:	Dagîr bikin
Bê newt ken:	Bê gaz bihêlin,
Qereberût:	Tiştê sotî û bûye xwelî
Çewsawe:	Jêrdest, hejar
Reş û rût:	Feqîr û hejar, belengaz
Zewî:	Erd, zemîn

SIRUDÎ HEJARAN
(Dîwana helbestan 1983)

TIRS

Gasinêk şika
Wek minal girya
Rondik wek pirrşing le çawî tika
- Megrî, bo degrît?
- Şikam û îtir zewî nakêlim
Cûtyar nayewêm, îtir natwanê cûtim pê bika.
Kellem le serenwêlk tûrr deden
- Detben bo karge û detken
Be das. Pêmerre
Ya deşê bitken be deme herre
Rojê dartaşê
Bêşkey korpele û
Mêzî dilgîrit pê dabitaşê
Axir detirsim.!
- Le çî detirsî, debilê le çî?

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

- Detirsim bimken
Be deme birrben
Kêrdim pê tîj ken
Ya deşê bimken:
be rêzî çeqo
Şewê bimçênin le naw dilî to.! (rûp 22)

Gasin:	Gêsinê kolanê
Pirrşing:	Çirîskên agirî
Kellem:	Qafê serê min
Serenwêlk:	Sergîfk, cihê pîsatiyê tavênê
Tûrr deden:	Dê havêjin, dê firrê din
Pêmerre:	Merbêl
Bêşke:	Landik, dargoş
Birrben:	Mivred, amîretê çeqo tîjkirinê
Ya deşê:	Ya dibe
Le naw:	li nav

BAX

Mecnûnim dî le Kabeya
Her deynaland û degîrya
Deygot: Xwaye
Le batî ewînî Leyla
Towî eşqî nîştimanîm
Biçîne a lem dileya...

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Mecnûnim dî le Kabeya
Le batî şîir bo Leyla
Be xwênî dilî deynûsî:
Her çend tikê xwênî geşî çewsaweyek
Le ber textî Şayek derrjê
Şûray zîndanêk derûxê
Le sûçêkî biyabanî em gerdûne baxêk depjê

Mecnûnim dî le Kabeya
Le batî wêney Leylakey
Wêney darebenêkî qij helqirçawî em zewîyey
Helwasî bû be yexeya... (rûp 33)

Deynaland:	Dinalî
Toy: :	Tov
Le batî:	Li şûna, li cihê
Tikê xwên:	Dilopeka xwînê
Şûra:	Dîwar,
Derûxê:	Diheriife
Le sûçêkî:	Li qulaçekê
Dareben:	Kezan, dara benîştî dide
Helwasî bû:	Helawîstî bû
Be yexeya:	Bi yaxa wî ve

WIŞEY MINAL

Minal degrî, herwaş wişe,
Firmêsk degrê berî dîdey
Minal qaqa pêdekenê
Wişes weha depijê xendey.
Minal hergîz be qisey hîç kesê nakat
Wişes waye

هه والنامه ی کتیب

Wişe û minal
Gul debexşin bem dinyaye
Çûn kiçêk dilî dê
Honrawey şairêk cêbêlê
Ey çûn pasdarêk dilî dê
Be postal gilarey minalêk bişêlê.! (rûp 37)

Wişe: Peyv
Firmêsk: Rondik, hêstir
Depijê: Belav dibe
Xende: Kenîn, girrnijîn
Debexşin: Pêşkêş dikin
Honrawe: Helbest, şîir
Gilare: Çav
Bişêlê: Bipeqîne, biteqîne

GULEGENIM Û BARAN

Wênem kêşay le perreye biçkole da.
Bon û beramey newbehar
Seranserî zewî tenî
Serincim da, bînîm lêwit
Le ser lêwî perreke da.

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

Tirîq û hûrr pêdekenî.!
Le perreye biçkole da nawim nûsî
Çî balindey cîhan heyê
Be cêyan hêşt aw û xerman
Pol pol hemûyan be kipî
Jorekeyan gemarodam wek bazineye
Serincim da, bînîm pirçit le perre biçkolekem da
Tel tel buwe be gulegenim û be baran...! (rûp 36)

Le perre:	Li ser rûpelekê
Berame:	Bêhna xweş
Tenî:	Dagirt, dapoşî
Le ser lêwî:	Li ser lêva
Nawtim nûsî:	Min navê te nivîsî
Xerman:	Bêder, coxîn
Pol pol:	Qol qol, birr birr
Be kipî:	Bi bêdengî
Gemarodam:	dûrpêç kirin, dûrûber girtin
Tel tel:	Dav dav

BO BABATAHIRÎ HEMEDANÎ

Le Xwat pirsî : Boçî her çî
Xoşî heyê le seranserî gişt gerdûn
Deybexşête komelê kes.

هه‌واینامه‌ی کتیب

Be sedan milyoniş zebûn
Nanî coyîşyan nayete des...!

Xozget dexwast ke bot bilwê
Em gerdûne wêrankeyt û
Cîhanêtir sazkey le nwê...!

Em care le Xwa bipirse: Bo çî cerdekanî Tehran
Bûkanî Hesên Zîrekyan
Kird be wêraney naw lafaw?
Bo Mehabadî Qazîyan
Gilaw kird be tif û pêlaw.?
Lêy bipirse: Bo çeçoyan na le pirçî Kurdistan û
Girryan berda le bîstan û çem û dolê.?
Hezar bare

Babatahîr: Helbestvanekê kurdî gelek kevne
Deybexşête: Pêşkêş dikî
Coyîşyan: Cehî jî
Nayete des: Nakeye di dest de
Bilwê: Bigunce
Sazkey: Ava bikey
Bûkan: Bajarekê Kurdîstana Îranê ye
Hesên Zîrek: Stiranbêjekê bi navûdengê Kurdîstana Îranê
ye
Gilawkird: Pîskir, herimand
Girryan berda: Agir brerdan
Hezar bare: Hezar car

Herdû dîdey Nexedeyan bo helkolî?
Lêy bipirse: Bo minalî minaldanîş
Derbaz nebû le postal û le zîndanîş.?

Ey giyanekey Babatahîr
Ey balindey qelender û dûr le zincîr
Key şabalî xot lêk dedey
Taranî kon be ser ew diz û cerdaney
Ke şîirekanî Gulsorxî depirrûkênin
Granî Merrabibûs û
Gulaley ser gilkey Qazî desotênin
Her hemûy têkûpêk dedey.?
Daderêjî cîhanî nwê
Lew endaze û şeweyey ke
Ke xot detewê...! (rûp 57 - 58)

Dîde: Çav
Nexede: Bajarekê Kurdîstana Îranê ye
Helkolî: Çava bi saxî derbînî
Minaldanîş: Malbiçûk, cihê zarok tê de dirust
dibe
Balinde: Tewal, teyr

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Qelender: Feqîr, hejar
Şabal: Şaper, perên tewala
Gulsorxî: Helbestvan û şoreşgerekê Îranî bû,
şahî kuşt
Merabibûs: Helbesteka wî ya nemire û bûye
stiran jî
Gilko: Gor, qebir
Detewê: Te divê

EM RÛBARE WIŞK NAKAT
(Dîwana helbestan 1991)

DILÎ ŞAÎR

Xewim naye û espî xewim helimnagirê û
Şeqam be şeqam radekat
Diway dekewim
Le tirsî zirmey pêy min û
Xar û hîley espî xewim
Malan pencere dadexen

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Malan bewe nazanin
Ew denge deng û heraye
Xewî rakirdûy şaire û
Şairêk e xewî naye
Malan gişt şitêk dezanin
Ewe nebê: Şair kê ye
Dilî şair le jêr pêy kam nazdarda ye... (rûp 3)

Helimnagirê:	Min helnagire
Şeqam:	Cade, rê
Diway dekewim:	Li pey diçim
Zirme:	Dengê pê, pêjina pê
Dedexen:	Digirin
Heraye:	Hewar, qerebalix

TEWR

Lew sawe bot baskirdûm
Ke hezit le sewzawiye
Her çî wişem heye weku
Qijî darî berrû sewzin.
Le sawe ke pêt gutûm
Ke hezit le berzayîye
Her çî şîirim heye weku
Hesarost û Zagros berz in.

هه‌وای نامه‌ی کتیب

Le sawe ke bot dirkandûm
Hezit le şestebarane
Çî wişeme bûn be hewr
Le sawe têt geyandûm
Ke riqit le zordare
Çî wişeme le ser milî
Zordaran da, bûn be tewr... (rûp 25)

Tewr: Bivir
Lew sawe: Ji wî demê
Sewzayî: Keskati
Qij: Por, pirç
Berzayî: Bilindahî
Hesarrost: Çiyayekê bilinde li Kurdistan başûr
Zagros: Çiyayekê bilinde li Kurdistanê
Riq: Kerb, kîn

BESERHATÎ ŞÛŞEY ETIR

- Ne beyannamey nihên îm
Ne serî piyawî ramyar îm
Min şûşe etr im gulaw im
Qaçit şikê
Wek min xwên le dilit bitkê
Boç bizmarî postaleket
Çeqanduwete naw çawim.
Çawit kwêrbê
Agir berbê le maleket
Min bo jêr pêy to nekirawim.
Min bo kezî û pirçî xawim
Hey cergî daykit helqirçê
Bo çî nethêşt bigeme twêy
Pirçî kiçê...
Hey cergî daykit helqirçê... (rûp 44)

Şûşey erit: Şûşa gulavê, bêhnê
Nihênî: Nepenî, veşartî
Ramrî: Siyasî, polotîk
Qaçit: Pê te
Bitkê: Biriye
Kwêrbê: Korebî
Helqirçê: Bisoje, biêşe
Nethêşt: Te ne hişt, nehêla

DILIM

Dilim le sîngma nemawe
Le cêy dilim wêneyekî to danrawe
Cantakanit bipişkine
Melê gumanî le min e
Elêm newek wat zanîbê
Dilim şûşe ye gulawe
Bizane bew xeyalewe
Le sûçêkî cantayek da
Dat nenawe... (rûp 49)

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

Le cêy: Li şûn, li cih
 Bipişkine: Têkvede, lê binêre
 Sûçêk: Qulaç, alî
 Dat nenawe: Te ne deynabe

NAVEROK

1. Pêşgotin	5
2. Amadebûn bo ji dayikbûneka din	27
3. Pora wê keçê konê deşt û zazanên min e	34
4. Bahoza spî	47
5. Ew helbesta bi dawî tê û bi dawî nayê	56
6. Ew namên ku diya min naxîne	63
7. Siruda hejaran	71
8. Ev rûbare hişk nabe	77
9. Nameyek vekirî di pêşwaziya sala 1996 ê de	87
10. Helbestên bi kurmanciya jêrî, lê bi tîpên latînî	90
Xoşewîstim	92
Dengî yekem	94
Nameyekî nihênî bo pêşmegekan	95
Reg	97
Kew	98
Şêt	99
Seretay ewînêk	100
Dilim honrawey lê debarê	101
Nexşe	102
Koşk	103
Minal	105
Gıyan	106
Destî şair	107
Sorax	108
Pêtan dekrê	109

Tirs	112
Bax	113
Wişey minal	114
Gulegenim û baran	115
Babatahîrî Hemedanî	116
Dilî şaîr	119
Tewr	120
Beserhatî şûşey etir	121
Dilim	122
Naverok	123